

Trine Monica Myrvold
og Hilde Lorentzen

Lokalt demokrati i Longyearbyen

Engasjement og deltakelse
ved valget i 2007

NIBR

Norsk institutt for by- og regionforskning

Lokalt demokrati i Longyearbyen

Andre publikasjoner fra NIBR:

NIBR-rapport 2007:23

**Samfunns og nærings-
analyser for Svalbard 2007**

NIBR-rapport 2006:2

Demokrati i motvind
Lokaldemokrati mellom
storpolitikk og
lokalpolitikk

NIBR-rapport 2006:9

**Den regionale stat
- enhet og mangfold**
Om den geografiske
inndelingen av regional
stat og konsekvensene av
denne.

NIBR-rapport 2006:1

Lokalt e-demokrati
Om elektronisk deltakelse
blant innbyggere med
funksjonsnedsettelse

Rapportene koster
kr 250,-, og kan bestilles
fra NIBR:
Postboks 44, Blindern,
0313 Oslo
Tlf. 22 95 88 00
Faks 22 60 77 74
E-post til
nibr@nibr.no

Porto kommer i tillegg til
de oppgitte prisene

Trine Monica Myrvold
og Hilde Lorentzen

Lokalt demokrati i Longyearbyen

Engasjement og deltakelse
ved valget i 2007

NIBR-rapport 2008:8

Tittel: **Lokalt demokrati i Longyearbyen.**
Engasjement og deltakelse ved valget i 2007

Forfatter: Trine Monica Myrvold og Hilde Lorentzen

NIBR-rapport: 2008:8

ISSN: 1502-9794
ISBN: 978-82-7071-718-7
Prosjektnummer: O-2605
Prosjektnavn: Lokaldemokrati i Longyearbyen
Oppdragsgiver: Longyearbyen lokalstyre/Justisdepartementet

Prosjektleder: Trine Monica Myrvold

Referat: Denne rapporten er oppfølging av en evaluering av lokalstyreordningen i Longyearbyen på Svalbard. De siste to årene har holdningene til lokaldemokratiet utviklet seg i positiv retning. Valgdeltakelsen høsten 2007 var lav. Lav deltakelse skyldes bl.a. liten tilhørighet til lokalsamfunnet og manglende interesse for lokalpolitikken. Læber aktivitet i valgkampen bidro trolig til den lave valgdeltakelsen. En mindre gruppe innbyggere stemmer ikke ved valget fordi de er prinsipielt i mot lokalstyreordningen.

Sammendrag: Norsk og engelsk

Dato: April 2008
Antall sider: 97
Pris: Kr 250,-

Utgiver: Norsk institutt for by- og regionforskning
Gaustadalléen 21, Postboks 44 Blindern
0313 OSLO
Telefon: (+47) 22 95 88 00
Telefaks: (+47) 22 60 77 74
E-post: nibr@nibr.no
<http://www.nibr.no>

Vår hjemmeside: <http://www.nibr.no>

Trykk: Nordberg A.S.
Org. nr. NO 970205284 MVA
© NIBR 2008

Forord

Denne rapporten er andre del av en evaluering av lokalstyreordningen i Longyearbyen på Svalbard. Evalueringen er utført av Norsk institutt for by- og regionforskning på oppdrag fra Longyearbyen lokalstyre og Justisdepartementet.

De to rapportene fra evalueringen tar for seg ulike sider ved lokaldemokratiet i Longyearbyen. Den foreliggende rapporten omhandler primært deltakelse og engasjement rundt valgkampen og valget høsten 2007. Rapporten er derfor ingen oppdatering av analysene fra forrige rapport, og begge rapportene bør leses for å få en mer helhetlig forståelse av lokaldemokratiet i Longyearbyen.

Prosjektet er gjennomført av forsker Trine Myrvold og forskningssjef Hilde Lorentzen. Trine Myrvold har vært prosjektleder.

Forfatterne vil takke innbyggerne på Svalbard som har bidratt til evalueringen ved sin deltakelse i telefonundersøkelsen og i intervjuene. En spesiell takk går til konsulent Anne Lise Olsen og administrasjonssjef Sigmund Engdahl i Longyearbyen lokalstyre. Anne Lise har gjort en stor jobb med å samle inn informasjon om valget og valgkampen, og med å legge alt til rette for intervjuene i Longyearbyen. Med sine omfattende kunnskaper om Longyearbyensamfunnet har Sigmund vært svært behjelpelig med informasjon om samfunnet og lokalstyreordningen.

NIBR, april 2008

Hilde Lorentzen

Forskningssjef

Innhold

Forord	1
Tabelloversikt.....	4
Sammendrag.....	6
Summary.....	13
1 Innledning.....	19
1.1 Tema for rapporten	19
1.2 Bakgrunnen for lokalstyreordningen.....	20
1.3 Lokalstyreordningen i Longyearbyen.....	22
1.4 Datamateriale og metode	23
1.4.1 Survey til innbyggerne	23
1.4.2 Intervjuer.....	25
1.4.3 Dokument- og avisstudier	25
1.5 Disponeringen av rapporten.....	26
2 Innbyggernes oppslutning om lokaldemokratiet i Longyearbyen.....	27
2.1 Innledning	27
2.2 Økt oppslutning om lokaldemokratiet?	28
2.3 Økt tillit til lokalstyret?	35
2.4 Oppsummering	38
3 Valgkampen, valgdeltakelsen og valget 2007.....	40
3.1 Innledning	40
3.2 Valget	41
3.3 Valgkampen	42
3.3.1 Partienes strategier og aktiviteter i valgkampen.....	43
3.3.2 Den lokalpolitiske debatten	45
3.3.3 Lokalstyrets informasjon og ikke-nordiske innbyggers deltakelse	56
3.4 Valgdeltakelsen	57
3.5 Valgperiodens betydning for rekruttering til lokalpolitikken	68

3.6	Oppsummering	70
4	Oppsummering, konklusjoner og anbefalinger.....	72
4.1	Oppsummering	72
4.2	Vurderinger og anbefalinger.....	74
	Litteratur	79
Vedlegg 1	Telefonsurvey til innbyggere i Longyearbyen	83
Vedlegg 2	Intervjuguide Longyearbyen 2008	90
Vedlegg 3	Fordeling av informanter på kjønn, botid og yrkessektor	93
Vedlegg 4	Tabeller	95

Tabelloversikt

Tabell 2.1	Andel av befolkningen som er tilhengere av lokaldemokrati. Prosent	30
Tabell 2.2	Holdning til lokalstyreordningen, etter botid. Prosent. (N ₂₀₀₅ =373; N ₂₀₀₇ =213)	31
Tabell 2.3	Holdning til lokalstyreordningen, etter parti-preferanse. Prosent som sier de er tilhengere. (N ₂₀₀₅ =373; N ₂₀₀₇ =213).....	33
Tabell 2.4	Vurderinger av lokaldemokratiets kvaliteter. Prosent. (N ₂₀₀₅ =373; N ₂₀₀₇ =213)	34
Tabell 2.5	Vurdering av sider ved lokaldemokratiet, etter holdning til lokalstyreordningen. Prosent som mener påstandene passer ganske eller svært godt. (N ₂₀₀₅ =373; N ₂₀₀₇ =213).....	35
Tabell 2.6	Innbyggernes tillit til ulike organer. Gjennomsnitt, der 0=ingen tillit og 10=svært stor tillit. (N ₂₀₀₅ =373; N ₂₀₀₇ =213).....	36
Tabell 2.7	Tillit til ulike organer, etter holdning til lokalstyreordningen i Longyearbyen. Prosent som svarer 8, 9 eller 10 på en skala fra 0 til 10, der 10 er maksimal tillit. (N ₂₀₀₅ =373; N ₂₀₀₇ =213)	38
Tabell 3.1	Resultater fra lokalstyrevalget i Longyearbyen 2007..	42
Tabell 3.2	Hvilke saker er vurdert som svært viktige og helt uviktige i valget av parti/liste? Prosent av alle som sier de stemte ved valget (N=133).....	49
Tabell 3.3	Hvilke saker er vurdert som svært viktige i valget av parti/liste, etter partipreferanse. Prosent av alle som sier de stemte ved valget (N=133).....	50
Tabell 3.4	Viktige informasjonskilder ved lokalstyrevalget. Andel som nevner kilden. Prosent. (N=213).....	51
Tabell 3.5	Informasjonskilder til lokalvalget, etter botid. Prosent.....	51

Tabell 3.6	Innbyggernes vurderinger av valgkampen. Prosent som har svart at de er helt uenig eller helt enig og gjennomsnitt. 1=Helt uenig, 5=Helt enig.....	54
Tabell 3.7	Valgdeltakelse, etter yrkessektor. Prosent	59
Tabell 3.8	Valgdeltakelse, etter antall år på Svalbard. Prosent....	61
Tabell 3.9	Valgdeltakelse, etter tilknytning til Svalbard. Prosent.....	61
Tabell 3.10	Hvilke grunner nevnes for ikke å stemme? Prosent av alle som sier at de ikke stemte (N=69). Mulig å gi flere svar.....	62
Tabell 3.11	Valgdeltakelse, etter tilfredshet med demokratiet. Andel som svarer at de er svært lite fornøyd og svært fornøyd med måten lokaldemokratiet fungerer på. Prosent.....	67
Tabell 3.12	Valgdeltakelse, etter tillit til lokalstyret.....	67
Tabell V.1	Holdning til lokalstyreordningen, etter yrkessektor. Prosent som sier de er tilhengere.....	95
Tabell V.2	Tillit til ulike organer, etter holdning til lokalstyreordningen i Longyearbyen. Gjennomsnitt, der 0=ingen tillit og 10=svært stor tillit. (N ₂₀₀₅ =373; N ₂₀₀₇ =213)	96
Tabell V.3	Er personene eller det politiske programmet viktigst? Prosent	96
Tabell V.4	Valgdeltakelse, etter synet på om det har vært gode debatter i valgkampen. Prosent.....	97
Tabell V.5	Valgdeltakelse, etter syn på om det er personene eller programmet som er viktigst ved valget. Prosent.....	97

Sammendrag

Trine M. Myrvold og Hilde Lorentzen

Lokalt demokrati i Longyearbyen

Engasjement og deltakelse ved valget 2007

NIBR-rapport: 2008:8

Forskningsprosjektet som ligger til grunn for denne rapporten er en oppfølging av en tidligere evaluering av lokalstyreordningen i Longyearbyen. Den tidligere evalueringen ble foretatt midt mellom to lokalstyrevalg, og i en situasjon sterkt preget av forslaget om økt beskatning av innbyggerne i Longyearbyen. Det var derfor et ønske om å studere virkningene av skattesaken på sikt, særlig i forhold til sakens betydning for oppslutningen om lokalstyreordningen. Samtidig var det behov for å se nærmere på hvorfor valgdeltakelsen i Longyearbyen er lav sammenliknet med kommunevalg på fastlandet.

I rapporten har vi stilt to hovedspørsmål:

- Hvordan har holdningene til lokaldemokratiet utviklet seg de siste to årene, spesielt sett i lys av håndteringen av skattesaken?
- Hva kan forklare valgdeltakelsen? Hva kjennetegner valget og valgkampen? Hvilken betydning har fire års valgperiode?

Analysene i rapporten bygger på flere datakilder: telefonsurvey til innbyggerne, intervjuer med representanter for partier og lister, intervjuer med innbyggere samt avis- og dokumentstudier. Dette er i all hovedsak de samme typene datakilder som ble brukt i evalueringen fra 2005, noe som muliggjør sammenlikning mellom de to årene der det er hensiktsmessig.

Hvordan har holdningene til lokaldemokratiet utviklet seg?

Helt siden diskusjonen om innføring av lokaldemokrati på Svalbard startet har det vært ganske stor skepsis til dette blant lokalbefolkningen. I 2005 var det særlig folk som hadde bodd lenge i Longyearbyen som var negative til lokaldemokratiet. Da vi gjorde intervjuer med innbyggere høsten 2005, mens skattesaken var på sitt heteste, var det mange som ga uttrykk for at lokalstyreordningen medførte mer byråkrati og høyere skattetrykk i Longyearbyen. Løsningen på skattesaken innebar at personbeskatningen ble tilbakeført til 2005-nivå (med unntak av toppskatt for de med de høyeste inntektene), samtidig som bedriftsbeskatningen for ASer og andre selskaper ble økt.

I rapporten har vi ønsket å se på utviklingen i holdningene til lokaldemokratiet, ikke minst i lys av håndteringen av skattesaken. Vår undersøkelsen viser at det har det vært en forsiktig positiv endring i holdningene til lokalstyreordningen i Longyearbyen de siste to årene. I intervjuene trekkes det spesielt fram tre mulige årsaker til denne utviklingen.

For det første har ordningen med lokalstyre nå fungert noen år. Innbyggerne begynner å venne seg til systemet, samtidig som det ikke eksisterer noen klare alternativer til lokalstyreordningen.

For det andre nevner mange av informantene at den sittende lokalstyrelederen har stor tillit og legitimitet i befolkningen. Han har bodd i Longyearbyen i mange år, og kjenner mange gjennom sitt arbeid i skolen. Som lokalstyreleder oppleves han som tilgjengelig for en prat, og som lydhør for folks synspunkter.

Også skattesaken har, etter manges mening, hatt betydning for folks vurderinger av lokaldemokratiet. Håndteringen av skattesaken har vist at det går an å bli hørt sentralt, og kan ha gitt en viss tro på at lokalstyret er viktig som talerør for befolkningen overfor sentrale myndigheter.

Hva kan forklare valgdeltakelsen, og hva kjenner tegner valgkampen?

Valgdeltakelsen til lokalstyrevalget i Longyearbyen høsten 2007 var lav, bare i overkant av 40 prosent. Det er mange forhold som

bidrar til den lave deltakelsen. Til dels skyldes liten oppslutning om valget spesielle forhold knyttet til Longyearbysamfunnet. Samfunnet er preget av store utskiftninger i befolkningen, og mange oppholder seg i byen ganske kort tid. En del av innbyggerne pendler dessuten til og fra fastlandet, slik at tilknytningen til Longyearbyen først og fremst blir som arbeidssted, ikke som lokalsamfunn. Valgdeltakelsen er lavere i disse gruppene.

Mange av de som ikke stemte sier at de ikke hadde anledning. Noen sier også at de er lite interessert i lokalpolitikken eller vet for lite om politikken i Longyearbyen. Det er sannsynlig at en del velgere i disse gruppene kunne vært mobilisert hvis valgkampen hadde inneholdt mer politisk debatt og konflikt. Det politiske livet i Longyearbyen er preget av få politiske konfliktsaker og uklare skillelinjer mellom partiene/listene. Longyearbyen har generelt hatt et svært godt offentlig tilbud, og økonomien lokalt har vært slik at lokalstyret ikke har hatt behov for å foreta vanskelige (ned-)prioriteringer. Lokalpolitikkerne ser dessuten ut til å vike unna de store politiske debattene. Manglende drahjelp, både fra lokale og nasjonale medier, og fraværet av folkemøter o.l., bidro også til å gi valgkampen et lite engasjerende og mobiliserende preg.

En mindre gruppe innbyggere lar være å stemme fordi de er prinsipielt i mot lokalstyreordningen. Denne gruppen, som sier at de lar være å stemme i protest mot lokaldemokratiordningen, utgjør bare et relativt lite antall mennesker i Longyearbyen.

Det er ulike vurderinger av og erfaringer med betydningen av fire års valgperiode. Det ble ikke behov for å gjennomføre suppleringsvalg til lokalstyret i løpet av den første hele valgperioden, men de fleste varamenn og -kvinner ble etter hvert hentet inn i forskjellige verv. Noen av partiene/listene opplevde problemer med å rekruttere innbyggere til å stå på liste ved valget, mens Arbeiderpartiet ikke hadde slike problemer. Det å få folk til å forplikte seg for fire år kan være vanskelig, særlig i et samfunn der mange bor bare kort tid. Selv om vi så langt har et lite erfaringsgrunnlag å bygge på, ser ordningen med fire års valgperioder å fungere rimelig greit i Longyearbyen.

Vurderinger og anbefalinger

Selv om holdningene til lokaldemokratiet er noe mer positive i 2007 enn i 2005, er det fremdeles en ganske utbredt skepsis til lokalstyreordningen i Longyearbyen.

Noen av argumentene mot innføring av lokaldemokrati bunner i Svalbards helt spesielle stilling i norsk politikk, og i erkjennelsen av at Longyearbysamfunnet verken er, kan være eller bør være et ”vanlig” lokalsamfunn. Spørsmålet er imidlertid om disse motforestillingene er sterke nok til å hindre de som har bosatt seg i Longyearbyen i å påvirke sine omgivelser og sitt tjenestetilbud innenfor rammer gitt av storsamfunnet. Vi synes ikke det.

Valgdeltakelsen og valgkampen

Valgdeltakelsen ved lokalstyrevalget i Longyearbyen var lav ved valgene både i 2003 og i 2007. Manglende interesse for lokalpolitikken synes å være en viktig årsak til at folk ikke deltar. Den lave interessen skyldes at en del innbyggere har liten tilknytning til Longyearbysamfunnet, og at det er et lavt spenningsnivå i lokalpolitikken. Folk er dessuten godt fornøyd med tjenestetilbudet lokalt. Valgkampen bidro heller ikke til å øke temperaturen i politikken.

Manglende politisk temperatur på grunn av få politiske kampsaker og stor tilfredshet med tjenestetilbudet kan knapt oppfattes som alarmerende. Det ville være urimelig å oppfordre partiene lokalt til å skape mer politisk konflikt enn det er grunnlag for. Men det kan være grunn til å peke på at de politiske skillene som faktisk eksisterer i Longyearbyen gjerne kan bli bedre synliggjort for velgerne. Dette kan skje ved at partiene selv tar mer ansvar for å debattere politiske saker i offentligheten, ved at lokalavisen blir mer pågående og krever svar av politikerne, og/eller ved at partiene presenterer seg selv og sine standpunkter i folkemøter. På denne måten kan valgkampen gi større interesse og engasjement rundt de politiske sakene, og gjøre at folk opplever at det er et poeng å delta ved valget.

Informasjon og inkludering av utenlandske statsborgere

I rapporten fra 2005 pekte vi på at de ikke-nordiske innbyggerne var så lite integrert i det lokalpolitiske livet, både når det gjaldt valgdeltakelse og andre typer deltakelse. Vi mente også at

lokalstyret burde utarbeide et opplegg for å informere denne gruppen om lokalstyreordningen og om deres muligheter og rettigheter til å delta.

I tiden som er gått etter forrige undersøkelse, mener vi å kunne observere en sterkere bevissthet rundt integrering av utenlandske statsborgere i Longyearbyen. I informasjonsbrosjyren som ble sendt alle stemmeberettigede i forkant av valget var det også en kort informasjonstekst på engelsk, thai og russisk. Informantene kom med forslag til hvordan budskapet kunne nå fram til flere, for eksempel ved å ha litt tekst på de ulike språkene forsiden av brosjyren, eller ved å ha den samme teksten i annonsen om valget i Svalbardposten.

Samtlige av de utenlandske statsborgerne med stemmerett som vi snakket med hadde deltatt ved valget. Det er grunn til å tro at debatten rundt hvilke rettigheter utlendingene har, og Arbeiderpartiets møte om temaet, har bidratt til mobiliseringen av denne gruppen velgere. Vi mener det er gunstig for integreringen av utenlandske statsborgere, også i forhold til deres deltakelse i lokalpolitiske sammenhenger, at det arrangeres slike møter som har et spesielt fokus på deres situasjon og interesser.

Lokaldemokratiets handlingsrom

Forrige undersøkelse avdekket at innbyggerne i Longyearbyen opplevde at lokaldemokratireformen ikke hadde gitt dem større innflytelse på egen hverdag. Longyearbyen lokalstyre opererer i skjæringsflaten mellom storpolitikk og lokalpolitikk. Svalbards geografiske beliggenhet og internasjonale status tilsier at det vil være nødvendig for storsamfunnet å være mer direkte til stede i Longyearbyen enn i lokalsamfunn på fastlandet. Dette innebærer at lokalstyreordningen må finne sin plass innenfor snevrere rammebetingelser.

På litt lengre sikt ser skattesaken ut til å ha ført til en større bevissthet hos sentrale myndigheter for betydningen av at lokalstyret blir tatt med på råd i saker som berører innbyggerne og virksomhetene i Longyearbyen. Likevel vil det fortsatt være mange områder i Longyearbyen og områdene rundt der lokale og sentrale myndigheters interesser kan komme i konflikt. I vår undersøkelse ser vi tendenser til at lokale og sentrale myndigheter oppleves å være konkurrenter i sin myndighetsutøvelse. Det er viktig at det er en

bevissthet rundt håndteringen av disse gråsonerområdene, slik at det ikke skapes et inntrykk av at lokalpolitikere stadig overprøves og derfor er maktesløse i utformingen av lokalsamfunnet.

Noen av de sakene som er av største viktighet for innbyggerne kan ikke avgjøres av lokalstyret. Skattesaken var et eksempel på dette. Spørsmål knyttet til utenlandske statsborgeres rettigheter vil komme til å bli ytterligere aktualisert i årene som kommer. I slike saker vil lokalstyret kunne fungere som innbyggernes talsorgan overfor sentrale myndigheter. Også når det gjelder realiseringen av større satsinger på infrastrukturtiltak, som krever statlig finansiering, vil lokalstyrets kontakter med partier og departementer sentralt kunne være vesentlig. Ved valget i 2007 var det tendenser til at noen partier tok opp slike saker som en del av valgkampen lokalt. På denne måten får lokalstyret en litt annen funksjon enn kommunene på fastlandet. Situasjonen på Svalbard vil ofte være enestående, slik at det kan være hensiktsmessig for sentrale styresmakter å benytte lokalstyrets lokalkunnskap når politikken skal utformes.

Utformingen av lokalstyremodellen

Mange innbyggere synes lokaldemokratiet i Longyearbyen har kopiert altfor mange trekk fra fastlandskommunene. I rapporten fra 2005 viste vi at noen informanter uttrykte ønske om at lokalstyreordningen skal være mindre partibasert. Andre ønsket seg politikere med større visjoner for utviklingen av lokalsamfunnet, eller at lokalstyrelederen skal ha en mer borgermesterpreget rolle og være mer tilgjengelig for befolkningen. Vi understreket at det var innbyggernes ansvar, gjennom de politiske prosessene, å utforme organiseringen av lokalstyrets virksomhet og det lokalpolitiske livet i Longyearbyen.

I noen grad har det skjedd endringer i tråd med disse ønskene i løpet av de siste to årene. Hvis både innbyggere og politikere fortsetter å ha et fokus på utviklingen av det lokale demokratiet, vil vi tro at lokalstyreordningen over tid ytterligere vil tilpasses de lokale forholdene i Longyearbyen.

Vårt inntrykk er at alle partiene/listene i lokalstyret nå har et bevisst forhold til byråkratiseringen av Longyearbysamfunnet. Ved valget i 2007 hadde samtlige lister et punkt om begrensning av byråkratiseringen i sitt program. Sterkere vekt på regelstyring har

trolig vært en naturlig og nødvendig del av demokratiseringen av samfunnet, blant annet for å sikre likebehandling mellom innbyggerne. Likevel bør lokale myndigheter legge vekt på å finne løsninger som er tilpasset de små og spesielle forholdene i Longyearbyen, uten at det går på bekostning av likebehandlingsprinsippet. Slike løsninger bør også møte forståelse sentralt.

Summary

Trine M. Myrvold og Hilde Lorentzen

Local democracy in Longyearbyen

Involvement and participation in 2007 local election

NIBR Report 2008:8

Local government came to Longyearbyen – the administrative centre of the Svalbard archipelago – on January 1, 2002. The research project resulting in this report is the second phase of an evaluation of local democracy in Longyearbyen. The first phase of the evaluation took place in a period between two local elections, and in a situation strongly influenced by a parliamentary motion to increase income taxes in Svalbard.

In this report we address two main questions:

- How have citizens' attitudes towards local democracy developed the past two years, especially in light of the solution of the question of taxation
- How can voter participation be explained? What characterizes the election and the election campaign? What are the implications of four year election period?

The analyses presented in the report are based on several data sources: a telephone survey to citizens, interviews with representatives of political parties and lists, interviews with citizens as well as studies of papers and documents.

How have citizens' attitudes developed?

Since the idea of introducing local democracy to Longyearbyen arose, the opinion among townspeople on this topic has been divided. The 2005 survey revealed that people who had been living

in Longyearbyen ten years or more were sceptical to the new democracy, whereas recent inhabitants were supporters of the system. In 2005 many citizens expressed dissatisfaction with what they saw as a direct consequence of local democracy – increased red tape and higher taxes. The taxation issue was in 2007 “solved” by the government, by reducing the tax burden to the 2005 level. At the same time, company taxation was increased.

The project has analyzed the changes in attitudes towards local democracy in Longyearbyen since 2005, particularly in light of the “taxation issue”. Our data indicate a slight change in attitudes in positive direction in this period. In the interviews our respondents mention three main reasons for this change. Firstly, local government has now existed for some years in Longyearbyen. The inhabitants are getting accustomed to the system, and there are no obvious alternatives to local government. Secondly, many of our informants mention that the head of the local council (also called “mayor”) enjoys great confidence and legitimacy by the people. He has lived on Svalbard for many years, and many inhabitants know him from his former work as a teacher at Longyearbyen school. Thirdly, the resolution of the taxation issue has also had a certain impact on peoples’ attitudes. The way this problem was solved, and the role of the local council in this issue, proved that the local democracy can be an important mouthpiece for Longyearbyen towards the national Norwegian government.

How can the voter turnout be explained, and what characterizes the election campaign?

The voter turnout at the local elections in Longyearbyen in October 2007 was rather disappointing. Only a little over 40 per cent of the population participated in the election. There are several reasons for the low participation rate. Some reasons occur because of the special situation of the Longyearby community. About ¼ of the population changes every year, and many inhabitants live in Longyearbyen only a year or two. A relatively large proportion of the inhabitants has their family on the mainland, and travels to and from their work on the archipelago. Hence, their involvement in the local community is rather low.

Among the people not participating in the elections, many say they did not have the time or opportunity to vote. Some say that they

are not very interested in local politics, or that they have too little knowledge of what is going on in the local political life. Probably, some of people in these groups could have been mobilized by a vital election campaign. Local politics in Longyearbyen is characterized by very little political conflict and few obvious conflict lines between the parties in the council. Moreover, the local services in the town have been of high quality, and the council's relatively generous budget has made painful prioritizing unnecessary. Local politicians seem to avoid difficult political debate. Lack of local and national media attention and absence of popular meetings during the election campaign, also gave the campaign a rather dull colour.

A minor group among the inhabitants do not vote because they are principle opponents of the local government system.

There are different views in the political parties when it comes to the impact of four year election period. The first four year period gave no need for extra election to supply the members of the local council bodies, but most substitute representatives were put in active positions. It may appear difficult to make people commit oneself for four years in a community characterized by high turnover. Some of the parties experienced problems in recruiting people to the party list, but not all. Even though the experience so far covers only one election period, the system seems to work relatively well in Longyearbyen.

Assessments and suggestions

Even though people seem somewhat more positive in 2007 compared to 2005, there is still a widespread scepticism towards local democracy in Longyearbyen. Those against the system highlighted Svalbard's particular position in Norwegian politics, and the recognition that Longyearbyen neither should nor could be a "normal township". The question is whether these reasons are sufficient vigorous to prevent people who have settled in Longyearbyen from influencing the development of their local environment and services. We do not believe they do.

Election campaign and turnout

Voter turnout at the 2003 and 2007 elections were low. Lack of interest for local politics seems to be an important reason for

people not to participate. The election campaign did not work to increase the temperature in local politics. Local parties may consider making visible the conflicts that exists between the parties, instead of covering them up. This can be done either by the parties themselves being more willing to debate political questions in the public, by the local paper being more active, or by the parties presenting their political views in popular meetings. In this way the election campaign may imply stronger interest in local political issues, and make people see that their participation could make a difference.

Information to and inclusion of foreign nationals

In the study of 2005 we pointed out that foreign nationals in Longyearbyen to a little degree were integrated into the political life of the town. We suggested that the local authorities should work out a plan to inform this group about the local government system, and about their rights to vote as citizens in Longyearbyen.

In the past two years it is possible to notice a stronger awareness of the need of integration. The information material mailed to all households in the town prior to the election, contained short texts in Thai, Russian and English. Our informants could not remember to have sees this information, and gave some suggestions on how to make the information more visible. The foreign nationals we talked to through the project, and who fulfilled the requirements to vote, had all participated in the election. Probably, the debate on the rights of foreign nationals living in Svalbard, and the social democratic party's meeting on the subject, probably helped to mobilized this group. In the effort to integrate foreign nationals we find it purposeful to arrange meetings with a particular focus on their situation and interests.

Local government's scope of authority

Our study from 2005 showed that townspeople in Longyearbyen did not feel empowered by the local democracy reform in the sense of being able to shape the town's policies and everyday functioning. Longyearbyen local government operates in the dividing line between high-level national politics and local politics. Given Svalbard's geographical position and international importance, it will be vital to increase the national government's presence in Longyearbyen. In this set of circumstances, the system

of local government must find its place in a climate of tighter constraints than small communities on the mainland.

In the long run, one result of the “taxation issue” seems to be a greater awareness at the national level of consulting the local council in matters affecting the people in Longyearbyen. Still, matters will occur where local and national interests collide. Our study shows that townspeople tend to perceive local and national authorities as competing authorities. It is important to develop a mutual understanding of how to handle these grey areas in the future, to prevent a notion that local government constantly must submit to national government’s decisions.

Some of the issues influencing the townspeople’s life conditions can not be decided upon by the local government in Longyearbyen. The taxation issue is one example, and the question on foreign national’s rights will be an important issue in the years to come. In such questions the local government’s role can be that of a mouthpiece towards national authorities. In the 2007 elections the parties tended to bring in such issues in the election campaign. In this way local government in Longyearbyen plays a different role than local governments on the mainland. Since circumstances on Svalbard are unique, the national government could find it purposeful to use local government’s local knowledge.

Development of the local government system

Many believe Longyearbyen’s version of local democracy replicates too closely many elements of the system as is practised in mainland municipalities. In the report from 2005 we found that some of our informants wanted to see less party-dependent form of local government in Longyearbyen. Others were looking for politicians with a vision for Longyearbyen, and that the role of the council leader should be more mayoral. We underlined that it is the responsibility of the inhabitants, through political processes, to form the local government system.

In 2007 we found that there have been certain changes in line with these requests. If both inhabitants and politicians continue to keep an eye on developing the local system, there is a good chance that the local government system will adjust better to the particular conditions in Longyearbyen.

Our impression is that all political parties in the local council are aware of the question of bureaucratization of the Longyearbyen community. At the 2007 election all the parties' programs stated an aim to limit the tendency of bureaucratization. Even though a clear focus on regulations is a necessary consequence of democracy, it is important that local authorities emphasises to form a system fitted the small and particular circumstances in Longyearbyen. Such adjustments should also be welcomed by the national government.

1 Innledning

1.1 Tema for rapporten

Denne rapporten er en oppfølging av en evaluering av lokaldemokratiet i Longyearbyen gjennomført i 2005 (Myrvold og Lorentzen 2006). Ønsket om en videreføring av evalueringen springer ut fra to forhold: For det første ble undersøkelsene i 2005 gjennomført to år etter lokalstyrevalget i 2003. Det var derfor ikke mulig å få et godt bilde av valgkampen og valget, og det var heller ikke mulig å gjennomføre noen analyse av årsakene til ikke å delta ved valget. I og med at Longyearbyen var midt i sin første periode med fire års valgperiode var det umulig å trekke noen konklusjoner om hvordan valgperiodens lengde ville påvirke behovet for supplering av representanter i lokalstyret, eller mulighetene for å rekruttere folk til politiske posisjoner i Longyearbyen.

Et annet viktig forhold som bidro til ønsket om å følge opp evalueringen er knyttet til at intervjuene i 2005 ble gjennomført umiddelbart etter at den såkalte skattesaken eksploderte blant Longyearbyens befolkning ved fremleggelsen av statsbudsjettet høsten 2005. Skattesaken innebar en betydelig økning i personbeskatningen på Svalbard, og førte til et voldsomt engasjement hos innbyggerne, og satte et klart preg på intervjuene i evalueringen. Mange informanter mente i 2005 at skattesaken viste at Longyearbyen lokalstyre ikke maktet å ivareta innbyggernes interesser, og at byen derfor ikke var tjent med et lokaldemokratisk organ som ikke ble lyttet til av statlige myndigheter. Et mål med denne rapporten er å undersøke hvilken betydning skattesaken – og håndteringen av den – ser ut til å ha hatt for oppslutningen om og tilliten til lokalstyreordningen i Longyearbyen over tid. Skattesaken blir nærmere diskutert senere i rapporten.

På denne bakgrunn stiller vi to hovedspørsmål i rapporten:

- Hvordan har holdningene til lokaldemokratiet utviklet seg de siste to årene, spesielt sett i lys av håndteringen av skattesaken?
- Hva kan forklare valgdeltakelsen? Hva kjennetegner valget og valgkampen? Hvilken betydning har fire års valgperiode?

1.2 Bakgrunnen for lokalstyreordningen¹

Forløperen til det som i dag er Longyearbyen lokalstyre kan sies å være Svalbardrådet, som igjen sprang ut av ”Det stedlige svalbardråd” (St.meld. nr. 9 (1999-2000)). Det stedlige svalbardråd ble etablert i 1971. Rådet var frem til 1981 et rådgivende organ sammensatt av representanter fra lokale lag og øvrighetspersoner (Willumsen 2000:3). Da Svalbardrådet ble opprettet i 1981 ble det slått fast at det skulle være direkte valg til rådet. I 1993 ble det for første gang stilt politiske lister til Svalbardrådsvalget. Valgperioden var på to år.

Etter instruksen for Svalbardrådet av 12. august 1981 §2 skulle rådet ”være et rådgivende organ for den sentrale og lokale offentlige administrasjon i saker som disse forelegger rådet. Rådet kan overfor den sentrale og lokale administrasjon ta opp spørsmål som måtte være av betydning for befolkningen på Svalbard...”.

Svalbardrådet fungerte rådgivende i forhold til styret i Svalbard Samfunnsdrift (SSD), som stod for den lokale tjenesteproduksjonen i Longyearbyen. SSD var organisert som et AS heleid av Næringsdepartementet. Departementet oppnevnte fire av åtte medlemmer av styret i SSD, mens to medlemmer representerte ansatte og to medlemmer kom fra Svalbardrådet.

Svalbardrådet hadde visse muligheter til å treffe avgjørelser i enkeltsaker, først og fremst knyttet til drosje- og skjenkebevillinger: Etter hvert fikk rådet også ansvar for å fordele midlene fra overskuddet fra Nordpolet (de såkalte ”korkpengene”), men ut

¹ Rapporten ”Demokrati i motvind” beskriver noe av historikken bak innføringen av lokaldemokrati i Longyearbyen (Myrvold og Lorentzen 2006:21-23). Vi gjentar noe av dette her fordi historikken er av betydning for forståelsen av holdningene til lokaldemokratiet.

over dette hadde det folkevalgte organet svært begrenset formell beslutningsmyndighet. Svalbardrådet understreket imidlertid selv at de i denne modellen ikke var uten innflytelse, men at de utøvde ”innflytelse gjennom representasjon i styrer og råd, høringsuttalelser, osv.” (St.meld. 9 (1999-2000)).²

Til tross for at Svalbard de siste tretti årene har utviklet seg fra en ”company town” til et samfunn mer likt fastlands-Norge, er det fremdeles viktige forskjeller mellom Svalbard og fastlandet. Svalbard utgjør i større grad et ”rotasjonssamfunn” (Kleven 2002b), med betydelig utskiftning av befolkningen i løpet av kort tid. I 2006 flyttet én av fire innbyggere fra Svalbard i løpet av året (Johansen og Bjørnsen 2007:115).

Innbyggere på Svalbard som kommer til Svalbard fra fastlandet beholder sin formelle tilknytning til ”hjemkommunen” på fastlandet under oppholdet på Svalbard. Norske innbyggere har stemmerett ved kommunevalget i fastlandskommunen, og de har for eksempel fastlege i denne kommunen.

Innbyggertallet i de norske bosettingene på Svalbard har økt med 50 prosent de siste ti årene, fra 1335 innbyggere i 1996 til 2001 i 2006 (Johansen og Bjørnsen 2007:110). Av 1966 innbyggere i Longyearbyen i 2006 var 267 utenlandske statsborgere, bl.a. 64 fra Thailand og 34 russere (Johansen og Bjørnsen 2007:114).

Befolkningen skiller seg demografisk fra fastlandskommunene, med flere menn, færre ungdommer og svært få eldre. De aller fleste voksne innbyggerne er i fullt arbeid. Tilknytningen til arbeidet er viktig. Hvilken sektor eller arbeidsgiver du har bestemmer i noen grad den enkeltes levekår i Longyearbyen: noen arbeidsgivere har for eksempel fri (eller billig) bolig til sine ansatte. På denne måten har arbeidssektor også betydning for den enkeltes interesser, også i forhold til saker av lokalpolitisk betydning.

Svalbard er et spesielt samfunn også på grunn av sin beliggenhet og særegne status, som gir et annet rammeverk for utvikling av lokaldemokratiet i Longyearbyen enn på fastlandet (St.meld. 9

² Svalbardrådet hadde klare lokaldemokratiske trekk, særlig etter at det ble direkte valg til rådet. Når vi i rapporten skriver at lokaldemokratiet ble innført i Longyearbyen i 2002 mener vi ikke å underkjenne de demokratiske elementene i den tidligere ordningen.

(1999-2000)). Det er nødvendig å ta hensyn til de utenrikspolitiske forholdene og statens særlige behov for kontroll med utviklingen på øygruppen, blant annet av hensyn til de høye miljømål som er satt for Svalbard. Storsamfunnets tilstedeværelse er av disse grunnene mye mer åpenbar i Longyearbyen enn i kommuner på fastlandet. Dette spiller en viktig rolle i forhold til en del av de lokaldemokratiske prosessene i byen.

1.3 Lokalstyreordningen i Longyearbyen

Longyearbyen lokalstyre ble opprettet 1. januar 2002, etter en lang prosess med bred debatt både lokalt og sentralt. Stortingsmeldingen om å innføre lokaldemokrati i Longyearbyen (St.meld. nr. 9 1999-2000) fikk bred tilslutning i Stortinget. I Longyearbyen var imidlertid meningene svært delte, og en undersøkelse gjennomført vinteren 2000 viste et solid flertall *mot* innføring av lokalt selvstyre (Kleven 2002a). Det ble avholdt valg til Longyearbyen lokalstyre første gang i november 2001. Fra valget i oktober 2003 følger lokalstyrevalgene kommunestyrevalgenes fire års syklus.

Begrunnelsen for å innføre lokalt folkestyre i Longyearbyen er de samme argumentene som begrunner det kommunale selvstyret på fastlandet: ”Et lokaldemokrati i Longyearbyen må baseres på de grunnverdier og de overordnede nasjonale rammer som også gjelder for det kommunale selvstyre på fastlandet” (St.meld. 9 (1999-2000)). I Ot.prp. nr. 58 (2000-2001) begrunnes innføringen av lokalstyre på denne måten: ”Ved å velge sitt eget lokalstyre vil innbyggerne i Longyearbyen få mulighet til å påvirke beslutninger og prioriteringer som angår lokale forhold. Lokalt selvstyre medfører at beslutningene tas så nær de berørte som mulig. Dette vil kunne gi en bedre tilpasning til lokale forhold. Videre vil et styrket lokaldemokrati kunne stimulere til økt engasjement i samfunnsutviklingen fra lokalbefolkningens side. Aktiv og bred deltakelse kan i sin tur virke positivt på fellesskapsfølelsen i lokalsamfunnet” (Ot.prp. nr. 58 (2000-2001), avsn. 2.1).

Ved etableringen av Longyearbyen lokalstyre 01.01.02 ble lokalstyret gjort til eier av og ansvarlig for Svalbard Samfunnsdrift (SSD) AS (St.meld. 9 (1999-2000)). Lokalstyret fikk selv myndighet til å organisere SSD som de selv fant hensiktsmessig.

De tre første årene av lokalstyrets virketid besto SSD som et AS. Organiseringen av tjenesteproduksjonen ble til dels heftig debattert i lokalstyret. Fra 01.01.06 ble tjenesteproduksjonen omorganisert ved at det ble opprettet to kommunale foretak under Longyearbyen lokalstyre – Kultur- og fritidsforetaket og Oppvekstforetaket – mens teknisk infrastruktur ble videreført i SSD, som skiftet navn til Bydrift Longyearbyen AS.

1.4 Datamateriale og metode

Analysene i rapporten bygger på flere datakilder: telefonsurvey til innbyggerne, gruppeintervjuer med befolkningen samt avis- og dokumentstudier. Dette er i all hovedsak de samme typene datakilder som ble brukt i evalueringen fra 2005, noe som muliggjør sammenlikning mellom de to årene. Særlig når det gjelder innbyggernes holdninger til lokalstyreordningen er det interessant å se på utviklingen over tid.

1.4.1 Survey til innbyggerne

Gjennomføringen av undersøkelsen

Som en del av evalueringen gjennomførte Opinion en telefonundersøkelse til samtlige voksne innbyggere med stemmerett i Longyearbyen (se vedlegg 1). Telefonundersøkelsen ble gjennomført siste uken av oktober 2007, umiddelbart etter lokalstyrevalget.

Opinion benyttet det oppdaterte manntallet over stemmeberettigede i Longyearbyen for å finne frem til informanter for undersøkelsen. Av en rekke ulike grunner maktet DM-huset, som skulle finne fram til telefonnummeret til respondentene, bare å nummersette et mindretall av innbyggerne i Longyearbyen. Til sammen ble det gjennomført 213 intervjuer.

Intervjuskjemaet inneholdt en del av de samme spørsmålene (og svaralternativene) som ble stilt i 2005, slik at svarene de to årene er sammenliknbare. I og med at oppfølgingsundersøkelsen skulle ha et sterkere fokus på valget, valgkampen og valgdeltakelsen, ble det i 2007-skjemaet stilt en del spørsmål om disse temaene som ikke var inkludert i skjemaet fra 2005.

Noen av spørsmålene ble stilt som ”split half”. Dette innebærer at spørsmålene formuleres både positivt og negativt, slik at omtrent halvparten av informantene må ta stilling til en positiv påstand, og halvparten til en negativ. Dette gjøres for å unngå at resultatene bærer preg av ”ja-siing”, dvs. tendensen til at folk sier seg enige i påstander, uansett hvordan de er formulert. I tabellene er svarene på de to spørsmålene som inngår i ”split half”-spørsmålene slått sammen. I tilknytning til den enkelte tabell kommenterer vi med fotnoter svarfordelingene på de ulike formuleringene der hvor det er brukt split half.

Informantene

Informantene som er blitt intervjuet i telefonundersøkelsen fordeler seg med drøyt 1/3 kvinner og snaut 2/3 menn (se vedlegg 3 bakerst i rapporten).

Informantene er rekruttert fra en lang rekke yrker. 20 prosent arbeider innenfor service, handel og reiseliv, mens ytterligere 21 prosent jobber i kulldriften. 16 prosent av de som er intervjuet oppgir at de arbeider i offentlig virksomhet på Svalbard. Ellers fordeler informantene seg på forskning og utdanning (9 prosent), bygg og anlegg (10 prosent) og transport/kommunikasjon (4 prosent). 15 prosent sier at de arbeider innenfor andre næringer, mens 4 prosent oppgir at de ikke er yrkesaktive.

16 prosent av informantene har bodd på Svalbard i under to år, 25 prosent i 2-5 år og 30 prosent 6-10 år. 30 prosent av informantene har bodd på Svalbard i 11 år eller mer.

Informantene fordeler seg ganske likt som i 2005 på disse relevante bakgrunnsvariablene. Det er en noe større andel av informantene som har bodd lenge på Svalbard i undersøkelsen fra 2007. Til tross for det relativt beskjedne antallet intervjuer er det grunn til å tro at dataene er rimelig pålitelige, og at de langt på vei gir et riktig bilde av holdningene i befolkningen i Longyearbyen.

Sammenlikning med andre undersøkelser

Dataene i undersøkelsen fra 2005 ble sammenliknet med data fra Longyearbyen i perioden før innføringen av lokaldemokrati (Myrvold og Lorentzen 2006:25). De siste årene før lokaldemokrati-reformen ble det gjennomført to relevante studier på Svalbard: en studie gjennomført av Opinion på oppdrag for Aftenposten og

en større levekårsundersøkelse i Longyearbyen, gjennomført av Statistisk sentralbyrå på oppdrag fra Svalbard Samfunnsdrift. I denne rapporten henvises det ved er par anledninger til disse dataene.

1.4.2 Intervjuer

I prosjektet er det gjennomført intervjuer med flere grupper og enkeltpersoner i Longyearbyen:

- Lederen for Longyearbyen lokalstyre
- Representanter for samtlige partier/lister som er representert i lokalstyret
- To grupper med innbyggere i Longyearbyen, både ansatte i offentlig sektor og i privat næringsliv³
- En gruppe med ikke-nordiske innbyggere, som vi fikk snakke med da de hadde undervisning i norsk som fremmedspråk
- Redaktøren av Svalbardposten

Intervjuene ble gjennomført som semi-strukturerte samtaler rundt tema som var fastsatt på forhånd. Det var laget en intervjuguide, som fungerte som en ”meny” å hente spørsmål fra. Intervjuene ble så skreddersydd for å passe til den enkelte gruppe, men slik at alle gruppene ble stilt noen felles kjernes spørsmål (se vedlegg 2).

Til sammen er 27 personer formelt intervjuet i forbindelse med evalueringen. Det er også gjennomført mer uformelle samtaler med en del informanter.

1.4.3 Dokument- og avisstudier

Som en del av prosjektet er det også gjennomgått dokumenter knyttet til valget, bl.a. partienes valgprogrammer og lokalstyrets informasjon til innbyggerne. Vi har gjennomgått lokalavisen Svalbardpostens dekning av valgkampen og valget, inkludert leserinnlegg og partienes annonser i forkant av valget.

³ Til tross for iherdig innsats lyktes det ikke å rekruttere informanter fra Store Norske/Svea

1.5 Disponeringen av rapporten

Rapporten belyser de to hovedspørsmålene som ble stilt tidligere i dette innledningskapitlet. I kapittel 2 gir vi en oversikt over utviklingen i oppslutningen om lokalstyreordningen i Longyearbyen, og drøfter dette i forhold til bl.a. håndteringen av skattesaken.

Kapittel 3 dreier seg om valget i oktober 2007. Vi ser først på trekk ved valgkampen og valget. Deretter drøfter vi flere forhold som kan forklare at relativt få valgte å bruke stemmeretten ved valget til Longyearbyen lokalstyre i 2007. Vi diskuterer også Svalbardpostens rolle i forbindelse med valget.

I kapittel 4 oppsummerer vi kort svarene på de spørsmålene rapporten belyser, og antyder noen mulige veier videre for lokaldemokratiet i Longyearbyen.

2 Innbyggernes oppslutning om lokaldemokratiet i Longyearbyen

2.1 Innledning

I undersøkelsen fra 2005 fant vi at meningene om lokaldemokratiet var svært delte i Longyearbyen. Halvparten av befolkningen var motstandere av lokalstyreordningen (Myrvold og Lorentzen 2006:30). En noe høyere andel av innbyggerne var positive til lokaldemokratiet i 2005 sammenliknet med i 2000, men det var særlig de nyankomne som var tilhengere av lokalstyreordningen. Innbyggere som hadde bodd på Svalbard i mange år, var betydelig mer skeptiske. Mye av motstanden kan tolkes som motstand mot normalisering av Longyearbysamfunnet mer generelt. Mange av de etablerte innbyggerne i Longyearbyen setter liten pris på det de oppfatter som virkninger av lokaldemokratiet – byråkratisering og skatteøkning. Til tross for den generelle misnøyen med hvordan lokalstyreordningen fungerer, fant vi ikke holdepunkter for å si at lokaldemokratiet i Longyearbyen fungerer spesielt dårlig sammenliknet med kommuner på fastlandet.

Innbyggernes holdninger til lokaldemokratiet, slik de ble uttrykt i intervjuene gjennomført høsten 2005, framsto som sterkt influert av at regjeringen i statsbudsjettet hadde foreslått en økning i personbeskatningen på Svalbard fra 8 til 12 prosent (ekskl. trygdeavgift på 7,8 prosent).⁴ Særlig var det stor frustrasjon fordi

⁴ Men denne økningen hadde skattenivået på Svalbard økt fra 6 prosent til 12 prosent i perioden 2001 – 2006. Svalbard har et system med bruttobeskatning, dvs. uten muligheter for å trekke fra utgifter før beskatning.

folk opplevde at de sentrale myndigheter ikke hadde tilstrekkelig kunnskap om forholdene på Svalbard, og derfor ikke forstod hvilke utslag en endring av skatten ville gi. Lokalstyret var ikke hørt før forslaget kom opp. Mange mente at saken viste at lokalstyret hadde liten innflytelse på spørsmål som er helt sentrale for innbyggerne.

Både lokalstyret og andre aktører lokalt i Longyearbyen engasjerte seg sterkt i skattesaken. Innbyggerne oppfattet også langt på vei å ha Justisministeren på sin side. Likevel tok det tid før saken kom til en løsning. Løsningen innebar at personbeskatningen ble tilbakeført til nivået fra 2005, bortsett fra at det ble innført toppskatt på inntekter over 12G⁵ (Ot. prp. nr. 1, 2007-2008). I tillegg ble det gitt en ganske betydelig økning i selskapsskatten (for ASer og andre typer selskaper, men ikke for enkeltmannsforetak) og kapitalskatten fra 10 prosent til 16 prosent. Synspunktene på hvorvidt skattesaken faktisk var løst varierte i forhold til hvilken arbeidssektor en hørte til i. For de fleste innbyggerne innebar imidlertid tilbakeføringen av personbeskatningen til 2005-nivå en tilnærmet full seier for de lokale kreftene. I dette kapitlet skal vi se om oppslutningen om lokaldemokratiet har økt i etterkant av skattesaken. Vi skal også drøfte om det kan være andre årsaker til eventuelle endringer i synet på lokaldemokratiet i Longyearbyen.

2.2 Økt oppslutning om lokaldemokratiet?

Innbyggerne i en kommune har gjerne flere roller: de er *borgere* i kommunen, de er *brukere* av kommunens tjenester, og de er *betalere* for tjenester gjennom skatteseddelen (Pettersen og Rose 1999:27). I Longyearbyen har innbyggernes brukerrolle tradisjonelt stått sterkt, mens borgerrollen har vært mindre vesentlig.⁶ De tjenestene som ytes i Longyearbyen har vært gode, og innbyggerne har i liten grad stått overfor tøffe beslutninger om prioritering mellom tjenester. Mange innbyggere har vært tilfreds med denne situasjonen.

⁵ 12G vil si ca. 800 000 kr. For alle inntekter over 12G ble det innført en skatt på 22 prosent (pluss trygdeavgift 7,8 prosent).

⁶ Se Myrvold og Lorentzen (2006) for nærmere redegjørelse for disse forholdene.

Innføringen av lokaldemokrati i 2002 innebar en forventning om at innbyggernes skal engasjere seg også som borgere – at de skal delta i og slutte opp om lokalpolitikken. Kanskje innebærer lokaldemokratiet også en sterkere vekt på innbyggernes rolle som betalere. På mange måter er betalingskonsekvensen kjernen i demokratiet: det man vil ha, må man betale for. Opprettelsen av Longyearbyen lokalstyre i 2002 betyr dermed en dreining i fokus: bort fra ensidig vekt på rollen som bruker av offentlige tjenester, over på en mer allsidig rolleforståelse, der den enkelte innbygger som både bruker, borger og betaler må ta et helhetlig ansvar for lokalsamfunnet.

I debatten om lokalt demokrati på Svalbard fra 1990-tallet fram til i dag har meningene i befolkningen hele tiden vært delte. En undersøkelse gjennomført for Aftenposten i 1997 viste at 59 prosent av de spurte sa seg enig i at det burde innføres mer lokaldemokrati på Svalbard (Tabell 2.1). Men det var stor skepsis knyttet til å innføre en ”vanlig” kommunemodell i Longyearbyen. Blant dem som ønsket mer lokaldemokrati, foretrakk bare en tredel (tilsvarende 19 prosent av alle de spurte) en ordning med direkte valg til kommunestyre. I en undersøkelse fra SSB tre år senere var det bare 35 prosent av befolkningen som ønsket mer lokaldemokrati i Longyearbyen.

Vår undersøkelse fra 2005, tre år etter innføringen av lokalstyreordningen, viste at det fremdeles var stor motstand mot ordningen (Myrvold og Lorentzen 2006). Halvparten av informantene sa at de ikke var tilhengere av lokalstyreordningen i Longyearbyen. Andelen usikre var imidlertid noe redusert, og andelen som var tilhengere av lokalstyre var i 2005 43 prosent, noe høyere enn fem år tidligere.

Undersøkelsen i 2005 ble gjennomført første uke i september, en måned *før* offentliggjøringen av forslaget om økt skatt på Svalbard. Mens intervjuene som ble gjennomført i november samme år klart bar preg av debatten rundt skatteøkningen, er ikke dataene fra telefonsurveyen på samme måte influert av den akutte situasjonen.

Tabell 2.1 *Andel av befolkningen som er tilhengere av lokaldemokrati.
Prosent*

	Bør det innføres mer lokaldemokrati på Svalbard? 1997	Bør det innføres mer lokaldemokrati på Svalbard? 2000	Er du tilhenger av lokalstyre- ordningen? 2005	Er du tilhenger av lokalstyre- ordningen? 2007
Ja	59	35	43	49
Nei	30	51	50	46
Vet ikke	10	14	6	5
Totalt (N=)	99 (N=300)	100 (N=735)	99 (N=373)	100 (N=213)

Dataene samlet inn siste uken i oktober 2007 viser at oppslutningen om lokalstyreordningen har økt noe siden 2005. Nå er det flere som svarer at de er tilhengere av ordningen enn motstandere.

Ved forrige undersøkelse var det særlig folk som hadde bodd lenge i Longyearbyen som var skeptiske til lokaldemokratiet, mens de som hadde vært kort tid på Svalbard var mest positive. De etablerte Svalbardboernes skepsis ble langt på vei tolket som en generell motstand mot ”normalisering” av longyearbysamfunnet.

Vi ser av Tabell 2.2 at bildet har endret seg noe. De som nylig er ankommet Longyearbyen har fremdeles de mest positive holdningene til lokaldemokratiet i byen. For disse er også endringen størst. I 2007 svarer hele 7 av 10 av de som har bodd under 2 år på Svalbard at de er tilhengere av lokalstyreordningen.

Tabell 2.2 *Holdning til lokalstyreordningen, etter botid. Prosent.*
($N_{2005}=373$; $N_{2007}=213$)

		Tilhengere av lokalstyreordningen. Prosent		
		2005	2007	Endring 2005-2007
Antall år på Svalbard	0-1 år	52	70	+18
	2-5 år	47	49	+2
	6-10 år	41	41	0
	11 år +	33	46	+13
Total		43	49	+6

Men endringen i positiv retning er også stor for folk som har bodd 11 år eller mer på Svalbard. Mens bare én av tre var tilhengere av lokalstyreordningen i 2005, er det nå neste halvparten i denne gruppen som svarer det samme. Endringene er små for folk som har bodd på Svalbard fra 2 til 10 år.

I intervjuene forklares tendensen til at folk er noe mer positive til lokaldemokratiet i 2007 sammenliknet med i 2005 med tre forhold.

En forklaring er at lokalstyreordningen har hatt ytterligere to år å etablere seg på. Ordningen begynner å få fotfeste, og det eksisterer ingen åpenbare alternativer. Folk ser at lokaldemokratiet fungerer greit. En av informantene sier det slik:

Mennesker er konservative og ønsker ikke endringer – men nå har folk vent seg til dette. Endring fører ofte til fokus på alt som kan gå galt. Men når de ser at det går greit, så setter denne nye holdningene seg. Det vil alltid være noen som er misfornøyde.

En annen forklaring knytter seg til nåværende lokalstyreleders takling av rollen. Han blir sett som en omgjengelig og tillitvekkende person med lang fartstid i Longyearbyen. Han er til stede i byen, og har alltid en åpen dør for folk som ønsker å slå av en prat. Han er imøtekommende og lytter til ønsker og synspunkter fra innbyggerne. Politikere fra alle partier og lister uttrykker tilfredshet med lokalstyrelederen:

Den nye ordføreren har stor legitimitet, og han har en tilnærming som er pedagogisk og fin. Han coacher hele befolkningen. Han gjør den store forskjellen. (...) Han har bidratt til at det har snudd. I et lokaldemokrati er det person og ikke parti som teller. Han utstråler trygghet. Før valget sa alle at han blir ordfører. Ingen ville være med på et spill som kunne sette ham utenfor.

En annen politiker sier:

Kjell Mork er flink. (...) Han lytter og er omgjengelig. Han er perfekt til denne jobben.

Et tredje forhold som trekkes fram er håndteringen av skattesaken. Mange opplevde nok at det var lokalstyrets arbeid mot statlige myndigheter som førte til at viktige elementer i skatteøkningen etter hvert ble reversert. Ikke minst tror mange at det ville vært veldig ødeleggende for lokalstyret hvis skattesaken ikke hadde løst seg:

Det var mye oppmerksomhet rundt skattesaken – så den betydde nok mye. Det ville blitt veldig mye uro hvis den hadde blitt stående. (...) Lokalstyret ville fått skylda dersom skattesaken hadde blitt stående. Det hadde vært vanskelig for lokalstyret å få legitimitet dersom saken ikke hadde endt som den gjorde.

I intervjuene er det ikke minst lokalstyrets nestleder (senere fungerende leder) fra Høyre som får mye av æren for at skattesaken førte fram. Noe av den sterke økningen i oppslutning om lokaldemokratiet blant Høyres velgere kan skyldes hennes innsats, enten fordi Høyrevelgerne er blitt mer positive eller ved at innbyggere som er positive til lokalstyret har valgt å stemme Høyre ved siste valg (Tabell 2.3).

Tabell 2.3 *Holdning til lokalstyreordningen, etter partipreferanse. Prosent som sier de er tilhengere. (N₂₀₀₅=373; N₂₀₀₇=213)*

	Er du tilhenger av lokalstyreordningen i Longyearbyen? Prosent som svarer ”ja”		
	2005	2007	Endring 2005-2007
Arbeiderpartiet	57	63	+6
Fremskrittspartiet	21	*	-
Høyre	40	61	+21
Tverrpolitisk felleliste	51	55	+4
Annet parti/liste	30	25**	-5
Ville ikke stemt	5	–	-
Vet ikke	43	50	+7
Total	43	49	+6

* Kun 1 respondent

** Lav N gir usikkert resultat

Men selv om mange informanter, særlig de som sitter nær lokalstyret, nå gir uttrykk for større oppslutning om lokalstyreordningen, finnes det også folk som er av en annen oppfatning:

Jeg synes det er rart å høre at holdningene er så positive.(...) Min mening er at tilliten til lokalstyre og sysselmannen bare går nedover. Det har blitt så mye byråkrati. De sa de skulle tilpasse regelverket til Svalbard. Det har aldri skjedd. Det er dette som har skapt så mye strid de påfølgende årene. Jeg er noe mer negativ nå enn tidligere.

Fremdeles bidrar skattesaken til skepsis hos noen innbyggere. En informant sier det slik:

Lokalpolitikerne har ingen ting de skulle ha sagt. Det store tilskuddet er fra staten, så de rår ikke over rammene. Det eneste de gjør er å fordele. (...) Nå øker de skattene på bedriftene og for dem som tjener mest. De små aktørene i markedet jobber r... av seg

for at det skal gå rundt – og det straffes de for – skattemessig. Så selv om den opprinnelige skattesaken løste seg – så har vi andre skattesaker nå. Lokalstyret har applaudert de nye skattene. I hvert fall har de ikke forsøkt å gjøre noe med bedriftsbeskatningen.

Vurderinger av lokaldemokratiets kvaliteter

I undersøkelsene fra 2005 og 2007 har vi også spurt innbyggerne om å ta stilling til en del påstander om lokaldemokratiet i Longyearbyen. Resultatene tyder på at folk er blitt noe mer fornøyd med hvordan lokaldemokratiet fungerer (Tabell 2.4). Det er først og fremst påstanden ”Lokalstyret tar hensyn til det vanlige folk mener” som får økt tilslutning i 2007 sammenliknet med tidligere. Nå synes halvparten av de spurte at denne påstanden passer svært eller ganske godt.

Tabell 2.4 *Vurderinger av lokaldemokratiets kvaliteter. Prosent.*
($N_{2005}=373$; $N_{2007}=213$)

	Prosent som svarer at påstanden ”Passer svært/ganske godt”		
	2005	2007	Endring 2005-2006
Jeg er fornøyd med måten lokal- demokratiet i Longyearbyen fungerer på	29	32	+3
Lokalstyret tar hensyn til det vanlige folk mener*	37	50	+13
Politiske beslutninger fattes etter en åpen diskusjon	23	25	+2
Innbyggerne deltar aktivt	39	38	-1

* Spørsmålet er stilt som split half. Det er relativt beskjedne utslag, men folk fremstår som noe mer negative når formuleringen er negativ (”De som sitter i lokalstyret tar som oftest hensyn til det vanlige folk tror og mener”) enn når den er positiv (”De som sitter i lokalstyret tar sjelden hensyn til det vanlige folk tror og mener”).

Det er interessant å se at selv mange av motstanderne av lokalstyreordningen, som ellers er ganske negative til måten lokal-

demokratiet fungerer på, i 2007 i større grad er enig i at lokalstyret tar hensyn til det vanlige folk mener (Tabell 2.5).

Tabell 2.5 *Vurdering av sider ved lokaldemokratiet, etter holdning til lokalstyreordningen. Prosent som mener påstandene passer ganske eller svært godt. (N₂₀₀₅=373; N₂₀₀₇=213)*

	Tilhengere av lokalstyreordningen			Motstandere av lokalstyreordningen		
	2005	2007	Endring	2005	2007	Endring
Jeg er fornøyd med måten lokaldemokratiet fungerer på	49	57	+12	13	10	-3
Lokalstyret tar hensyn til det vanlige folk mener	49	60	+11	26	41	+15
Politiske beslutninger fattes etter en åpen diskusjon	33	39	+6	14	11	-3
Innbyggerne deltar aktivt når beslutninger skal fattes	43	45	+2	33	31	-2

2.3 Økt tillit til lokalstyret?

En mulig forklaring på at folk ikke er tilhengere av lokalstyreordningen kan være at de mangler tillit til lokalstyret som organ, eller til enkeltmedlemmer i lokalstyret.

I 2005 spurte vi innbyggerne om å angi deres tillit til lokalstyret, Sysselmannen, Svalbard Samfunnsdrift og Stortinget på en skala fra 0 (ingen tillit) til 10 (svært stor tillit). Blant de fire organene oppga innbyggerne at de i snitt hadde minst tillit til lokalstyret, men forskjellene opp til Stortinget og SSD er ikke veldig store (Myrvold og Lorentzen 2006). Samtidig viste undersøkelsen at Sysselmannen nøytralt stort tillit blant innbyggerne i Longyearbyen.

I undersøkelsen etter valget 2007 stilte vi det samme spørsmålet, bortsett fra at SSD nå var erstattet med Bydrift Longyearbyen. Endringene fra 2005 til 2007 er relativt beskjedne (Tabell 2.6). Det er mulig å spore en viss utvikling i positiv retning for lokalstyret, men nærmere analyser viser at forskjellen mellom 2005 og 2007 kan skyldes tilfeldigheter. Flere informanter forklarer tilliten til systemet med tilliten til lokalstyrelederen:

Dersom lederen har tillit, vil også de som har bodd lenge i Longyearbyen få tillit til hele systemet. Tilliten går på tvers av politiske skillelinjer. Det er viktig å ha en åpen dør. Det at noen lytter til en og tar en på alvor. Kjell Mork tar stillingen på alvor. Det er hyggelig å komme inn til ham. Han menger seg med folk. Det å ha en heltidspolitiker tjener organisasjonen og tilliten til systemet.

Tabell 2.6 *Innbyggernes tillit til ulike organer. Gjennomsnitt, der 0=ingen tillit og 10=svært stor tillit. (N₂₀₀₅=373; N₂₀₀₇=213)*

	Gjennomsnittlig tillit til ulike organer		
	2005	2007	Endring 2005-2007
Lokalstyret	5,1	5,4	+0,3
Sysselmannen	7,7	7,1	-0,6
SSD/Bydrift Lby	5,6	5,3	-0,3
Stortinget	5,4	4,9	-0,5

Tilliten til Sysselmannen og Stortinget er blitt noe redusert i perioden. Longyearbyennbyggernes tillit til Stortinget ble trolig svekket i forbindelse med skattesaken. Selv om mange av innbyggerne mener at skattesaken til slutt fikk en god løsning, er det sannsynlig at skattesaken har bidratt til at Longyearbyboernes inntrykk av Stortinget er litt dårligere i 2007 enn i 2005.

I intervjuene har vi spurt informantene om hva som kan være grunnen til at tilliten til Sysselmannen er blitt noe svekket i perioden fra 2005 til 2007. Flere av informantene mener at Sysselmannen oppleves å blande seg inn i stadig flere saker i

lokalsamfunnet, og at det i en del tilfeller ser ut til å være en interessekonflikt mellom lokalstyret og Sysselmannen. Slik sett kan det være et visst bytteforhold mellom tilliten til lokalstyret og tilliten til Sysselmannen: hvis folk er fornøyd med og har tillit til de beslutningene lokalstyret tar, kan de synes at Sysselmannens overprøving av utfallet av de lokale prosessene er uheldig. Dette bytteforholdet uttrykkes av en informant på denne måten:

Det er kanskje ikke så rart. Vi har fått et mer lydhørt lokalstyre. I miljø og kulturvern saker så kommer det tydelig fram en slags konflikt mellom lokalstyret og sysselmannen. Folket holder med lokalstyret. (...) I avisoppslag kommer det fram at sysselmannen er mer restriktiv enn politikerne. Også i reguleringssaker der vedtak er til hinder for næringsdrift kan sympatien helle mot lokalstyret.

Det er imidlertid grunn til å minne om at Sysselmannens tillit blant Longyearbyens befolkning fremdeles er svært høy. En av politikerne uttrykker seg slik:

Jeg skjønner ikke helt hvorfor tilliten til sysselmannen er gått ned. Kanskje har det noe med håndtering av enkeltsaker å gjøre. Jeg forstår det ikke. Synes det er åpenhet og samarbeid som preger relasjonen. Jeg er med i (...). Det samarbeidet har vært veldig positivt.

Motstanderne av lokalstyreordningen har generelt mindre tillit til alle organene (se tabell V.2 i vedlegg). Særlig har Stortinget og Sysselmannen tapt tillit i denne gruppen.

Beate Løwald Solberg har i forbindelse med sin masteroppgave spurt politikerne i lokalstyret om innbyggernes tillit til dem. Hun sier at et gjennomgående trekk er at politikerne mener at større synlig innflytelse for lokalstyret vis a vis sentrale myndigheter ville gitt sterkere grad av tillit hos lokalbefolkningen. En slik synlig innflytelse knyttes til ”politiske seire, større areal, og et mindre byråkratisk system for befolkningen” (Solberg 2007:52-53). Innbyggerne ser ut til å ha større forventning til lokalstyrets innflytelse enn det lokalstyret faktisk har.

Vi har også valgt å se noe nærmere på utviklingen for de innbyggerne som sier at de har stor tillit til de ulike organene, dvs. de som

svarer 8, 9 eller 10 på skalaen over tillit (Tabell 2.7). Vi ser også her at motstanderne av lokalstyreordningen generelt har lavere tillit til alle instansene sammenliknet med tilhengerne av lokalstyreordningen, og at tilliten til sysselmannen er særlig svekket i denne gruppen.

Tabell 2.7 *Tillit til ulike organer, etter holdning til lokalstyreordningen i Longyearbyen. Prosent som svarer 8, 9 eller 10 på en skala fra 0 til 10, der 10 er maksimal tillit. (N₂₀₀₅=373; N₂₀₀₇=213)*

	Tilhengere av lokalstyreordningen			Motstandere av lokalstyreordningen		
	2005	2007	Endring	2005	2007	Endring
Tillit til Lokalstyret	29	34	+5	4	6	+2
Tillit til Sysselmannen	71	64	-7	60	46	-14
Tillit til SSD/ Bydrift Lby	27	26	-1	14	13	-1
Tillit til Stortinget	25	24	-1	14	12	-2

En mulig tolkning av funnene er at mange av motstanderne av lokalstyreordningen er generelt skeptiske til utviklingen i retning av reguleringer og byråkrati i Longyearbyen. Noen innbyggere oppfatter nok sysselmannskontoret som en eksponent for håndhevelse av statlige reguleringer, ikke minst på miljøvern-området.

2.4 Oppsummering

Vi har sett i dette kapitlet at det har vært en forsiktig positiv utvikling i holdningene til lokalstyreordningen i Longyearbyen de siste to årene. Det synes å være tre årsaker til denne utviklingen:

- Lokalstyreordningen begynner å ”sette” seg, og innbyggerne begynner å venne seg til systemet. Det er få eller ingen reelle alternativer til lokalstyreordningen. Nyankomne innbyggere

ser lokalstyreordningen som en ganske selvfølgelig del av lokalsamfunnet i Longyearbyen

- Lokalstyrelederen har stor tillit og legitimitet i befolkningen, han oppleves som lydhør, tilgjengelig og omgjengelig
- Håndteringen av skattesaken har vist at det går an å bli hørt sentralt, og kan ha gitt en viss tro på at Lokalstyret er viktig som talerør for befolkningen overfor sentrale myndigheter

3 Valgkampen, valgdeltakelsen og valget 2007

3.1 Innledning

Valget til Longyearbyen lokalstyre ble gjennomført 21. og 22. oktober 2007. 637 personer avga stemme, dette tilsvarer en valgdeltakelse på 40,3 prosent. Over $\frac{1}{4}$ av stemmene ble avlagt som forhåndsstemmer.

Også ved valget i 2003 var deltakelsen lav, 41 prosent. Studien fra 2005 viste at noen forhold så ut til å være betydningsfulle i forklaringen av den lave valgdeltakelsen. Innbyggere med kort botid og liten tilknytning til Longyearbyen stemte i mindre grad enn andre innbyggere. En annen mulig årsak til lav valgdeltakelse kan være at det hadde vært få politiske kampsaker som hadde innebåret markante partipolitiske skiller i Longyearbyen. Lokalstyrets fokus hadde de første årene i stor grad har vært på den interne organiseringen av virksomheten. Noen innbyggere sa at de ikke hadde stemt fordi de ønsket å protestere mot lokalstyreordningen, men dette så ikke ut til å være en stor gruppe av innbyggere.

Evalueringen i 2005 ble foretatt to år etter lokalstyrevalget, og kunne derfor ikke gi noe sikkert svar på hvorfor valgdeltakelsen var så lav. Et av hovedpoengene med oppfølgingsundersøkelsen er derfor å se på mulige sammenhenger mellom valgkampen og valgdeltakelsen, og på hvilke grunner folk i Longyearbyen oppgir for ikke å delta ved lokalvalget.

To år etter valget var det også for tidlig å få oversikt over hva fire års valgperiode betyr for lokalstyret. I 2005 var det delte meninger

om valgperiodens lengde i Longyearbyen. Mens mange av de folkevalgte selv syntes fire år er nødvendig hvis en skal få utrettet noe som politiker, trodde en del av innbyggerne at fire års valgperiode bidrar til å avskrekke folk fra å delta i lokalpolitikken. I dette kapitlet skal vi se nærmere på hvilke utslag lengden på valgperioden faktisk har gitt på behovet for supplering underveis og på rekrutteringen til politikken.

3.2 Valget

Ved valget til Longyearbyen lokalstyre høsten 2007 ble det stilt fem lister: Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Tverrpolitisk felleliste og Svalbardlista.

Svært mange velgere hadde gjort endringer på stemmeseddelen. Hele 82 prosent av velgerne hadde lagt til slengere, gitt personstemme eller kumulert kandidater (Svalbardposten 26.10.07).

Arbeiderpartiet fikk en oppslutning på 44 prosent, og kapret dermed syv av de 15 representantene (Tabell 3.1), en økning på ett mandat. Høyre fikk inn tre representanter, og økte dermed med én. Tverrpolitisk felleliste var – sammen med Fremskrittspartiet – valgets taper. Fellelista mistet ett mandat, og gikk tilbake fra fem til fire representanter. FrP mistet begge sine representanter i lokalstyret. Svalbardlista fikk inn sin andrekandidat, primært på grunn av mange slengere fra folk som stemte på andre lister.

Tabell 3.1 *Resultater fra lokalstyrevalget i Longyearbyen 2007*

	Prosent av stemmene	Antall mandater	Endring 2003-2007
Arbeiderpartiet	44	7	+1
Høyre	18	3	+1
Fremskrittspartiet	4	0	-2
Tverrpolitisk fellesliste	27	4	-1
Svalbardlista	7	1	+1

Kilde: Longyearbyen lokalstyre

Konstitueringen av lokalstyret ble foretatt som avtalevalg mellom samtlige partier og lister som var valgt inn i lokalstyret. Avtalen resulterte i at Ap fortsatt hadde lokalstyrelederen, mens Høyre fikk nestlederen i lokalstyret. Også i forrige periode hadde Høyre og Arbeiderpartiet et slikt samarbeid. Noen av de involverte begrunnet da samarbeidet med at begge partier har koplinger til moderpartier på fastlandet, med de muligheter dette gir:

Fordelen med å samarbeide er jo at uansett regjeringskonstellasjon så har vi en kanal inn. Vi er jo nødt til å tenke strategisk på dette. Vi må være så bredt fundert som mulig når vi er så avhengig av fastlandet.

3.3 Valgkampen

Valgkampen i Longyearbyen høsten 2007 startet opp omtrent to uker før valget,⁷ dvs. ca. 7. oktober. Noen av partiene satset ganske bevisst på ikke å la valgkampen trekke ut:

Det er ikke noen fordel å kjøre en lang valgkamp, folk blir lei. Å kjøre valgkamp et par måneder virker mot sin hensikt.

⁷ Med unntak av Jon Sandmo fra Svalbardlista, som kom med sitt første avisinnlegg allerede i juni.

De forskjellige partiene og listene hadde ellers valgt ganske ulike tilnærminger til innholdet i valgkampen. Vi skal se litt nærmere på partienes strategier og aktiviteter før valget høsten 2007.

3.3.1 Partienes strategier og aktiviteter i valgkampen

Ett av partiene som stilte liste til lokalstyrevalget i 2007, **Fremskrittspartiet**, kom aldri i gang med valgkampen. Partiet stod ikke på stands, og det ble ikke utformet noe utfyllende program før valget. Partiet annonserte i Svalbardposten to ganger, der de kom med ganske generelle synspunkter på noen saker. I Svalbardposten halvannen uke før valget uttalte listetoppen:

Folk har for mye å gjøre til å engasjere seg i politikken. Men hvis det er noen som lurere på noe, svarer vi gjerne.

Svalbardlista ble etablert før valget i 2007. Personene på lista hadde ikke noe felles valgprogram eller felles valgkamp, men stilte til valg som enkeltpersoner med egne fanesaker. Fra lista var det primært andrekandidaten, Jon Sandmo, som drev aktiv valgkamp. Han markerte seg til gjengjeld sterkt med sine leserinnlegg i Svalbardposten i ukene før valget. Av totalt 19 leserbrev fra representanter for de politiske partiene og listene, stod Sandmo for 11. Sandmo stod også på stands før valget.

Tverrpolitisk felleliste tok i ettertid av valget selvkritikk for slapp valgkamp, og så dette som en hovedgrunn til at lista mistet et mandat i lokalstyret. Til tross for at Tverrpolitisk felleliste hadde lagt ned et betydelig arbeid i å utforme sitt program, klarte de ikke å komme ordentlig i gang med valgkampen. Valgprogrammet kom sent ut, og en av de sentrale personene på lista sier:

Vi gjorde en veldig dårlig valgkamp. Vi hadde for dårlig strategier. Vi kunne kjøpt folk fri, men vi brukte alt for lite ressurser og energi på valgkampen. (...) Folk er så travelt opptatt. Kanskje ville vi ikke helt...?

Folk fra Tverrpolitisk felleliste hadde fire leserbrev på trykk i Svalbardposten før valget, og stod på stands på torget.

Arbeiderpartiet er det partiet i Longyearbyen som jobber mest tradisjonelt, ganske likt lokale partilag på fastlandet. Partiet jobbet

fram et relativt omfattende program før valget. De stod på stands (som de andre listene, bortsett fra FrP) og delte ut 800 røde roser til befolkningen. Representanter fra partiet hadde tre leserbrev på trykk i Svalbardposten, og de hadde tre annonser i avisen (programmet pluss annonser for møter). Arbeiderpartiet arrangerte også to møter i valgkampen, ett møte med justisminister Storberget og listekandidatene, og ett møte for utenlandske statsborgere.

Møtet med Storberget var annonsert både som et ”åpent møte”, og som et møte for ”gamle og nye medlemmer”. Våre informanter gir til kjenne ganske ulike oppfatninger av hva møtet skulle være: et medlemsmøte eller et folkemøte. Det var relativt få som ikke var medlemmer av Ap som møtte, og arrangementet fikk derfor ikke preg av å være et folkemøte.

Møtet med de utenlandske statsborgerne var svært godt besøkt. Møtet skulle dreie seg om lokalstyrevalget, men ble like mye et møte om innbyggernes problemer i forhold til opphold, utdanning mv. på fastlandet. Mange kom pga bekymringene knyttet til manglende statsborgerskap og rettigheter, bl.a. for barn oppvokst i Longyearbyen. Selv om spørsmålet om statsborgerskap ikke er en sak lokalstyret kan ta stilling til, synes diskusjonene rundt dette å ha bidratt til å mobilisere velgere i denne gruppen av innbyggere.

Høyre satset sterkt på annonser i Svalbardposten i valgkampen. Gjennom syv annonser fikk toppkandidatene presentere seg og sine standpunkter, med bilde av den enkelte. Flere informanter mener at det var et lurt trekk å vise bilder av kandidatene. Med så stor turnover i befolkningen er det stort behov hos mange innbyggere for å kople et ansikt til navn og parti. Dette gjør det også lettere å ta kontakt senere. Høyre begynte valgkampen tre uker før valget. Partiet sier at dette var helt bevisst:

Svalbardposten syntes vi var for sent ute – det syntes ikke vi. Vi begynte tre uker før. Det er små og få saker i lokalpolitikken her. Og folk er i feriemodus. Og i september er det jakttid og båttid – så folk har annet å gjøre.

Høyre gjorde et ganske godt valg. Flere informanter mener dette i noen grad kan skyldes at tidligere nestleder (og i en kort periode

fungerende leder) fra Høyre i lokalstyret gjorde en svært god jobb, ikke minst i forbindelse med skattesaken.

Flere av våre informanter mener det burde vært arrangert et folkemøte under valgkampen. Noen av partiene og listene som stilte til valg etterlyste et debattmøte, men verken Svalbardposten eller lokalstyrelederen så det som sitt ansvar å arrangere et slikt møte.⁸

Det er mye som tyder på at Arbeiderpartiet i Longyearbyen ikke så seg tjent med en mer tilspisset valgkamp. Partiet hadde makten og en svært populær (og lite konfliktorientert) lokalstyreleder som listetopp, og hadde sannsynligvis lite å tjene på å skape mer partipolitisk debatt.

Et folkemøte før valget kunne ha skapt større temperatur og engasjement i den lokalpolitiske debatten. Partiene og listene ville i større grad måtte flagge standpunkter til sentrale saker i Longyearbyen. Dessuten ville innbyggerne, og da særlig de som relativt nylig hadde flyttet til byen, kunne fått mulighetene til å kople listene og standpunktene til noen ansikter.

3.3.2 Den lokalpolitiske debatten

Valgkampsaker i valgprogrammene

Ved forrige undersøkelse konstaterte vi at det var få lokale saker med politisk sprengkraft i Longyearbyen. De første årene av lokalstyreordningens virketid var mye energi lagt i organiseringen av virksomheten lokalt, mens det var mindre fokus på politiske saker. Lavt politisk konfliktnivå er ganske vanlig også i småkommuner på fastlandet, og det er slik sett ikke overraskende at det er relativt få politiske konflikter i Longyearbyen. Longyearbyen lokalstyre har dessuten en mindre portefølje enn vanlige kommuner, og på grunn av rimelige økonomiske rammevilkår har det så langt vært lite behov for tøffe politiske prioriteringer i lokalstyret.

I sin masteroppgave om politikerroller i Longyearbyen lokalstyre har Beate Løwald Solberg (2007:45-46) blant annet sett på konflikt og konsensus i lokalstyret. Hun finner at av 387 saker behandlet i lokalstyrets møter i perioden 2002-2006 er det bare 22 tilfeller av

⁸ Vi kommer tilbake til dette under avsnittet om Svalbardposten

ikke enstemmige vedtak. Drøye 85 prosent av alle saker behandlet i perioden er med andre ord enstemmig vedtatt. Løwald forklarer dette med organisasjonsmodellen i Longyearbyen lokalstyre. Underutvalgene (og ikke minst Administrasjonsutvalget) behandler alle saker i forkant av lokalstyremøtene, slik at mye av den politiske debatten forgår i disse møtene. Noen av våre informanter stiller seg uforstående til behovet for Administrasjonsutvalg i et såpass lite lokalstyre (15 medlemmer). Longyearbyen lokalstyre er imidlertid – i likhet med kommuner på fastlandet – pålagt å ha et Administrasjonsutvalg.

En gjennomgang av programmene til partiene⁹ og listene¹⁰ som stilte til valg i Longyearbyen høsten 2007 gir inntrykk av at det eksisterer få lokale konfliktsaker. De fleste av de politiske sakene som berøres i programmene, som oftest i ganske generelle ordelag, ser det ut til å være tilnærmet full enighet om.

Alle partiene sier at de er opptatt av at Longyearbyen skal ha et godt oppvekstmiljø for barn og unge, og at Longyearbyen skal være et familiesamfunn.¹¹ Dette innebærer blant annet at skolen skal sikres gode rammebetingelser, og at det – så langt det er mulig – skal gis et relativt bredt tilbud i videregående skole. Arbeiderpartiet er det eneste partiet som lover gratis PC til alle elevene på første trinn i videregående. Høyre, Arbeiderpartiet og Tverrpolitisk felleliste vil ha full barnehagedekning i Longyearbyen, mens dette ikke omtales i skriftene fra FrP og Svalbardlista (Sandmo).

Det er tydelig at innbyggernes utålmodighet med lokalt byråkrati er fanget opp av politikerne. Alle partiene og listene er opptatt av at byråkratiet i Longyearbyen skal begrenses, selv om formuleringene varierer noe. Mens FrP vil redusere byråkratiet, særlig i forbindelse med boligbygging, og sier at lokalstyret ”skal være en JA-

⁹ FrP ga ikke ut noe trykket program, men rykket inn to likelydende annonser i Svalbardposten med en liste over partiets ønsker.

¹⁰ Personene på Svalbardlista hadde ikke noen felles politisk plattform, og derfor heller ikke noe felles program. Det var opp til den enkelte kandidat å ”markedsføre” seg og sine synspunkter overfor velgerne. Det var først og fremst Jon Sandmo som gjorde dette, ved en lang rekke leserbrev i Svalbardposten. Det er innholdet i disse leserbrevene som er gjennomgått her.

¹¹ Solberg (2007:56) finner i sin undersøkelse at ”Barn og unge” var det enkeltområdet flest lokalpolitikere i Longyearbyen sa at de var spesielt opptatt av.

”kommune”!), vil Tverrpolitisk felleliste ”sikre likebehandling uten unødig byråkrati og regler”, og AP ”vil ha så lite byråkrati som mulig”.

Behovet for å sikre energiforsyningen er også et tema samtlige lister berører. FrP og Tverrpolitisk felleliste er ganske vage på dette området, Fellelista sier for eksempel at de vil ”sørge for at energiforsyningen er sikret og at byens fremtidige utvikling står i stil med energiforsyningen”. De andre partiene, inkl. Sandmo på Svalbardlista, er mer eksplisitte. De ønsker et kullkraftverk basert på CO²-rensing.

Et annet område det er stor enighet om er behovet for et psykolog-/psykiatertilbud i Longyearbyen. Det er bare FrP som ikke nevner dette, mens de andre partiene/listene har ganske likelydende formuleringer.

Også når det gjelder fortetting i sentrum er det stor samstemmighet. Samtlige partier og lister unntatt FrP sier at de ønsker å unngå slik fortetting.

Arbeiderpartiet og Tverrpolitisk felleliste tar opp forholdene for utenlandske statsborgere i Longyearbyen. Fellelista vil jobbe for økt integrering, og AP har programfestet ønsket om at de vil jobbe for å sikre rettighetene til de utenlandske innbyggerne.

Ett av de få områdene hvor det ser ut til å være en viss forskjell mellom partiene/listene er synet på skattenivået. Skillet går mellom de som ønsker å omgjøre økningen i bedriftsbeskatningen som kom i 2007, og de som godtar denne økningen, men som ikke ønsker en ytterligere økning i skatten. Mens FrP er helt klare på at de vil ”arbeide for at skattenivået i Longyearbyen skal tilbake til 2005 nivå for både private og bedrifter”, sier AP at de ”ikke vil ha noen økning i skatter og avgifter ut over normal prisjustering”. Svalbardlista (Sandmo) sier at bedriftsbeskatningen ikke skal økes fra dagens nivå. Fellelista sier lite om skatt, og Høyre nøyer seg med å si at de ”vil legge til rette for at det lokale næringslivet skal ha konkurransedyktige og forutsigbare rammevilkår...”.

Ellers var det saken rundt et eventuelt nytt kultur-/allaktivitetshus som hadde det største potensialet for politisk konflikt i Longyearbyen ved valget 2007. Svalbardlista (Sandmo) er helt klar på at han vil arbeide for ”at planene for et nytt kulturhus i sentrum blir

skrinlagt”. Også Høyre tar standpunkt, om ikke like eksplisitt: ”Høyre vil fortsette å arbeide for at Longyearbyen skal ha et variert, bredt og spredt kultur- og fritidstilbud”. De andre partiene ønsker åpenbart ikke å signalisere noe standpunkt i kulturhussaken. FrP nevner ikke dette temaet, og Tverrpolitisk fellesliste mener at denne saken allerede har ”tatt så lang tid, at det med dagens byggekostnader ikke er noen grunn til å forhaste seg...”. Arbeiderpartiet er like lite spesifikke når de sier at de vil ”Sikre arenaer for kultur innenfor forsvarlige økonomiske rammer”. Kulturhussaken hadde potensial til å bli en viktig lokal valgkampsak, men noen av partiene ønsket åpenbart ikke å ta noe forpliktende standpunkt før valget. Så lenge ingen presset på for å få politikerne til å flagge sine meninger i saken, ble det ingen valgdebatt om kulturhuset. Saken kom opp for fullt først etter valget.

Gjennomgangen av valgprogrammene og debattene i valgkampen viser at det var svært få lokale saker som skilte partiene på en klar måte. Dette forsterker inntrykket av et samfunn med få politiske stridsspørsmål. Så langt har økonomien i Longyearbyen vært god, noe som trolig bidrar til å dempe konfliktnivået i byen. Lokalstyrets snevrere politiske ansvarsområde – lokalpolitikere har ikke ansvar for bl.a. eldreomsorg og helsetjenester – innebærer også færre vanskelige beslutninger og prioriteringer. Heller ikke når det gjelder skolen, som ble lokalstyrets ansvar fra 2007, har det vært vanskelige saker for lokalstyret. Flere informanter vi har snakket med sier at saker knyttet til skolen kan bli mer problematiske over tid. Blant annet opplever det videregående trinnet nedgang i antall elever, og det kan bli nødvendig for lokalstyret å ta noen beslutninger om linjetilbudet i videregående som på sikt kan skape en del debatt.

Innbyggernes syn på valgkampsakene

Vi har spurt innbyggerne hvilke saker de synes var viktige i valget av parti/liste høsten 2007 (Tabell 3.2). Over halvparten av informantene nevner skatter, avgifter og gebyrer som svært viktig for dem. Særlig Høyre-velgerne (Tabell 3.3) og de som arbeider i kulldriften synes dette er viktig. De samme gruppene er også, i større grad enn andre, opptatt av energiforsyningen i Longyearbyen. I snitt er det imidlertid barn og unges oppvekstvilkår som vurderes som viktigst. Dette er det også tverrpolitisk enighet om.

Også rekreasjonsmulighetene i områdene rundt byen var et viktig tema, spesielt for folk som arbeider i kulldriften. Her svarer nesten 3 av 4 at mulighetene for rekreasjon og friluftsliv er svært viktig for deres valg av parti eller liste ved lokalstyrevalget. Det samme synes 7 av 10 av de som arbeider i forskning og utdanning.

Tabell 3.2 *Hvilke saker er vurdert som svært viktige og helt uviktige i valget av parti/ liste? Prosent av alle som sier de stemte ved valget (N=133)*

	Helt uviktig	Svært viktig	Gjennomsnitt
Skatter og avgifter/gebyrer i Longyearbyen	12	53	4,0
Vilkårene for det private næringslivet i Longyearbyen	11	26	3,4
Spørsmålet om nytt kultur- og allaktivitetshus	26	22	3,0
Energiforsyningen i Longyearbyen	5	47	4,1
Oppvekstvilkår for barn og unge	3	50	4,2
Fortetting i sentrum	13	30	3,5
Mulighetene for rekreasjon/friluftsliv i områdene rundt byen	5	48	4,1
Partiets/listens kontakt mot partier på Stortinget	23	17	3,0
Organiseringen av lokalstyret og Bydrift Lby AS	16	14	3,1

Spørsmålet om bygging av nytt kultur-/allaktivitetshus, som har blitt et svært hett tema etter valget, har ikke vært så vesentlig for folk i valgkampen. Noe av den manglende vekten på dette temaet skyldes sannsynligvis at de fleste partiene, som tidligere nevnt, på det tidspunktet i liten grad hadde tonet flagg mht standpunkt i kulturhussaken.

Arbeiderpartiet la i valgkampen en del vekt på partiets kontakter i regjering og Storting. Vi ser at dette oppleves som viktig for en del av Ap-velgerne, men at andre partiers og listers velgere ikke synes dette er en viktig sak (Tabell 3.3).

Tabell 3.3 *Hvilke saker er vurdert som svært viktige i valget av parti/ liste, etter partipreferanse. Prosent av alle som sier de stemte ved valget (N=133)*

	AP	H	Svalbard-lista*	Tverrpolitisk liste
Skatter og avgifter/gebyrer i Longyearbyen	59	67	50	41
Vilkårene for det private næringslivet i Longyearbyen	22	44	50	16
Spørsmålet om nytt kultur- og allaktivitetshus	22	17	50	23
Energiforsyningen i Longyearbyen	50	56	38	43
Oppvekstvilkår for barn og unge	52	56	50	50
Fortetting i sentrum	28	33	25	39
Mulighetene for rekreasjon/friluftsliv i områdene rundt byen	44	56	38	55
Partiets/listens kontakt mot partier på Stortinget	39	11	0	5
Organiseringen av lokalstyret og Bydrift Lby AS	22	11	25	7
N=	(46)	(18)	(8)	(44)

* Tallene er usikre pga. lav N

Heller ikke organiseringen av lokalstyret og driften av tjenestene i Longyearbyen sees som spesielt viktig, med et lite unntak for de som selv arbeider i disse organene.

Informasjonskilder ved valget

I et samfunn med så stort gjennomtrekk som Longyearbyen vil det være særlig viktig med god og effektiv informasjon om lokalpolitikken. De nyankomne vil i mindre grad kjenne personene som er på valg eller de sentrale lokalpolitiske diskusjonene. Vi har spurt innbyggerne om hvilke informasjonskilder som har vært viktige for dem ved valget høsten 2007 (Tabell 3.4).

Tabell 3.4 *Viktige informasjonskilder ved lokalstyrevalget. Andel som nevner kilden. Prosent. (N=213)*

	Andel som nevner dette som viktig informasjonskilde
Samtaler med familie, venner og kolleger	31
Svalbardposten	66
Partienes valgmateriell/programmer	42
Samtaler med kandidater til valget	23
Deltakelse på folkemøter/informasjonsmøter	7

To tredeler av innbyggerne nevner Svalbardhallen som en sentral kilde til informasjon om lokalvalget. Særlig blant de som nylig har kommet til Svalbard er lokalavisen en viktig informasjonskilde (Tabell 3.5). Hele tre av fire med botid på Svalbard under to år mener Svalbardposten er en viktig kilde. De med kort botid får på den annen side i mindre grad informasjon om valget gjennom samtaler med familie, venner og kolleger. Ganske mange innbyggere, uansett botid, ser ut til å lese partienes valgmateriell. På den annen side er det svært få som har fått informasjon gjennom folkemøter/informasjonsmøter, noe som speiler at det ikke ble arrangert noe felles, åpent folkemøte høsten 2007.

Tabell 3.5 *Informasjonskilder til lokalvalget, etter botid. Prosent*

	Antall år på Svalbard				Totalt
	0-1 år	2-5 år	6-10 år	11+ år	
Samtaler med familie, venner, kolleger	21	28	34	33	31
Svalbardposten	76	72	64	59	66
Partienes valgmateriell/programmer	42	47	33	46	42
Samtaler med kandidater	21	19	30	21	23
Deltakelse på folke- møter/informasjonsmøter	3	2	9	10	7
N=	(33)	(53)	(64)	(63)	(213)

Svalbardpostens dekning

I Longyearbyen finnes det bare ett lokalt medium, Svalbardposten. Det hender at andre aviser, som Nordlys, dekker lokale saker i Longyearbyen, men det er Svalbardposten som er den helt sentrale avisen for innbyggerne i Longyearbyen. Avisen leses av ”alle”.

Gjennomgangen av Svalbardpostens dekning av lokalpolitiske saker i forbindelse med forrige undersøkelse (Myrvold og Lorentzen 2006:67-68) viste at avisen i beskjeden grad viet plass til lokalpolitikken i Longyearbyen. Informantene i gruppeintervjuene ga Svalbardposten bare middels skussmål som formidler av lokalpolitikk, men de fleste mente at dette er redaktøravhengig.

Dette inntrykket bekreftes av dekningen av valget og valgkampen høsten 2007. I valgkampen hadde Svalbardposten to ledere som dreide seg om valget. Den første stod på trykk 31. august og dreide seg om at valgkampen ennå ikke var kommet i gang (”Politisk stillhet”, Svalbardposten nr. 34, 2007). Den andre lederen, fra 19. oktober, oppfordret innbyggerne til å stemme (”Gå og stem”, Svalbardposten nr. 41, 2007). Avisen hadde også to reportasjer om valgkampen og valgkampsaker. Den første reportasjen, ”Fraværende valgkamp i Longyearbyen” fra 31. august, etterlyste valgkampen. Den andre reportasjen dreide seg også om aktiviteter i valgkampen, og berørte bare i liten grad aktuelle politiske saker (”Kort innspurt foran valget”, 12.10.07). Listetoppene får anledning til å så litt om hva de ønsker for samfunnet, og hver liste får reklamere for sitt program, men ikke på noe punkt setter avisen press på politikerne.

Svalbardposten har arrangert folkemøter før tidligere valg. Disse har vært svært godt besøkt, og blir i ettertid karakterisert som en suksess. Som nevnt tidligere i denne rapporten ble Svalbardposten før dette valget i 2007 oppfordret til å stille i stand et slikt møte, men redaktøren så ingen mulighet for at avisen kunne ta på seg en slik oppgave:

Vi ville gjerne at partiene skulle profilere seg. Vi fikk forespørsel om å arrangere et folkemøte. Men det har vi ikke kapasitet til. (...) Vi gikk ikke noen runder på det der. Det var liksom ikke noe interessant. Hvis det bare hadde vært noen kampsaker...

Det er ganske vanlig at lokalaviser lager til slike debatter (se f.eks. Skålnes 2004:19-21), blant annet for å få stoff til egen avis. Mange vil si at det er en av pressens viktigste oppgaver å følge med i politikken og ha et kritisk blikk på det lokale politiske liv. Pressen skal og bør kontrollere politikerne, og avkreve dem standpunkter og svar. Svalbardposten fungerer i liten grad som korrektiv til politikerne. Avisens manglende politiske blikk innebærer sannsynligvis at potensielle politiske konflikter ikke kommer til overflaten. En mer aktiv lokal presse kunne trolig bidratt til noe høyere temperatur i det politiske livet i Longyearbyen.

Svalbardposten utkommer bare en gang i uken, noe som kan bidra til at den ikke er veldig godt egnet som politisk debattavis. Likevel er det mange leserinnlegg i avisen, noen av dem med politisk innhold. Det er mange av de samme innbyggerne som går igjen i leserbrevspaltene, også før valget. Noen er veldig ivrige til å skrive, mens andre kvier seg for å gå inn i debatten fordi det fort blir svært personlig. Dette er ganske typisk for små samfunn: enkelte synes det er vanskelig å delta i politiske diskusjoner fordi en møter motdebattantene i ulike sammenhenger, og den gjensidige avhengigheten mellom folk er stor. (Myrvold el. al. 2004, Vedlegg 1).

En av innbyggerne i Longyearbyen vurderer Svalbardpostens politiske engasjement på denne måten:

Vi føler at de er veldig lite interessert. Men dette er jo også personavhengig. Han som er nå har jo vært helt fraværende. Men det er jo også vanskelig å drive en debatt i en avis som kommer ut en gang i uka. De er mest opptatt av revefangst. (...) De er uinteressert i politikk. De vil dra på tur. Mange i dette samfunnet passer seg vel for å servere konfliktstoff på et sånt lite sted. Det er så gjennomslukt. Jeg tror mange tenker sånn. Men av og til er det jo nødvendig med konflikt. Vi må ikke være for defensive.

En annen informant understreker at Svalbardposten er viktig også fordi den leses i departementene og på Stortinget:

Det er jo strategisk viktig å bruke Svalbardposten – eller at den virker i den politiske diskusjonen – fordi den leses av folk som har makt og myndighet.

Vurderinger av valgkampen

Så langt har vi sett at valgkampen høsten 2007 var kort med lite konflikt og få debatter rundt lokalpolitiske saker. Vi har bedt innbyggerne om å karakterisere valgkampen i Longyearbyen (Tabell 3.6).

Som i mange andre små samfunn, betyr enkeltpersoner på listen vel så mye som partiets program når velgerne avgir stemme. Hele tre av ti innbyggere er helt enig i en formulering om at personene på listen er viktigst. Det er bare blant de som er kommet til Longyearbyen de siste to årene det er et flertall som mener programmet er viktigere enn personene (se tabell V.3 i vedlegg).

Tabell 3.6 *Innbyggernes vurderinger av valgkampen. Prosent som har svart at de er helt uenig eller helt enig og gjennomsnitt. 1=Helt uenig, 5=Helt enig*

	Helt uenig	Helt enig	Gjennomsnitt
For meg er det først og fremst personene på listen som er viktig, ikke det politiske programmet*	16	29	3,3
Partiene/listene har i liten grad informert om sine standpunkter til viktige lokalpolitiske saker	12	11	3,0
Valgkampen kom for sent i gang	13	39	3,6
I valgkampen har det vært gode debatter om saker som er viktige for Longyearbyen*	33	13	2,5

* Spørsmålene er stilt som split half. Det er relativt beskjedne utslag, men folk fremstår som noe mer negative når formuleringen er negativ enn når den er positiv.

Det er relativt få innbyggere som er helt enig eller helt uenig i påstanden om at partiene i liten grad har informert om sine standpunkter. De fleste ser ut til å være sånn passe fornøyd med den informasjonen de har fått fra partiene. Det er betydelig større enighet om at valgkampen kom for sent i gang. Fire av ti

innbyggere er helt enig i dette, og over 50 prosent er helt eller delvis enig.

En tredel av informantene sier seg helt uenig i at det har vært gode debatter i valgkampen. Over halvparten av innbyggerne helt eller delvis uenig. I hovedtrekk kan informantenes vurderinger av valgkampen oppsummeres slik: valgkampen kom sent i gang, og inneholdt få gode politiske debatter om viktige saker for Longyearbyen. Partiene og listene har informert ganske greit om sine standpunkter, men personene på listene er ofte viktigere enn partiprogrammene når folk avgir stemme.

Lokalpolitiske debatter i et lite samfunn

Valgkampen i Longyearbyen i 2007 var preget av lite debatt rundt politiske saker. I Svalbardposten, det eneste lokale mediet i byen, har det så å si ikke vært debatter mellom representanter for de ulike listene som stilte ved valget. Det er et ganske lite knippe personer som går igjen i leserbrevspaltene, men det resulterer i liten grad i politisk debatt. Det er et kjent fenomen at åpen debatt kan oppleves som vanskeligere i små samfunn hvor mennesker hele tiden treffes i ulike sammenhenger (Winsvold og Myrvold 2005). Den gjensidige avhengigheten blir ofte stor under små forhold, og det kan være ubehagelig å komme i konflikt med sine medborgere. I Longyearbyen er det noen svært meningssterke personer som debatterer i det offentlige rom. Noen kvier seg nok for å gå inn i en polemikk med dem – de ser ikke at det kan komme noe godt ut av det.

I valgkampen forsøkte Jon Sandmo fra Svalbardlista å få i gang diskusjoner rundt politiske saker ved sine leserbrev i Svalbardposten. Ingen svarte på invittene.

En annet trekk ved diskusjonene i Longyearbyen er at man gjerne skal ha bodd lenge i byen for å bli tatt alvorlig. Også Beate Løwald Solberg drøfter botid som politisk kvalifikasjon. Særlig folk som selv har lang botid mener at man bør ha bodd mange år på Svalbard, og kjenne samfunnet godt, før man går inn i politikken (Solberg 2007:43). En av våre informanter siker det slik:

Man drar alltid med seg flere historier – ofte gamle saker – når man starter en diskusjon. Man kommer aldri unna det med fartstid her på Svalbard. Det er hvor lenge du har bodd her som gir tyngde til

argumentet. Dermed snevres ”de sentrale folkene” inn til et fåtall.

3.3.3 Lokalstyrets informasjon og ikke-nordiske innbyggers deltakelse

Lokalstyret sendte ut informasjonsbrosjyre om valget til alle stemmeberettigede, sammen med valgkortet. I brosjyren ble det også gitt litt grunnleggende informasjon på siste side på engelsk, russisk og thai. I rapporten fra 2005 pekte vi på at de ikke-nordiske innbyggerne i Longyearbyen hadde liten kunnskap om sine rettigheter i forhold til stemmegivning. Ved forrige lokalvalg i 2003 var det relativt få ikke-nordiske innbyggere som hadde opparbeidet seg rett til å delta ved valget, men i 2007 var dette tallet ikke helt ubetydelig. Behovet for informasjon på andre språk enn norsk var derfor større før valget i 2007.

Vi intervjuet en gruppe med innbyggere mens de var på norsk-kurs, slik vi også gjorde forrige gang. Deltakerne representerte flere land, bl.a. Thailand, Russland, Ukraina og Storbritannia. De var relativt gode i norsk, og de fleste hadde hatt rett til å stemme ved valget 2007. Vi spurte deltakerne om de hadde lagt merke til brosjyren med informasjon på thai, russisk og engelsk på baksiden. Ingen av dem kunne si at de husket denne brosjyren, heller ikke da vi sendte et eksemplar rundt. Det ble en del diskusjon om hvorfor ingen kunne huske å ha sett brosjyren. Noen syntes at forsiden var for anonym, og at bildet som ble brukt var det samme som ble brukt på all informasjon fra lokalstyret. Flere mente at det hadde hjulpet om det hadde stått en setning på deres språk på forsiden, det ville de lagt merke til. Noen nevnte også at informasjonen om valget burde ha stått på deres språk i Svalbardposten.

Til tross for at informasjonen fra lokalstyret sannsynligvis ikke hadde nådd fram til dem, hadde alle informantene i vår gruppe som hadde stemmerett brukt denne ved lokalvalget. De ga uttrykk for stort engasjement rundt samfunnsmessige spørsmål, og læreren på norsk-kurset hadde også tatt opp aktuelle saker til diskusjon som en del av kurset. Mange av deltakerne nevnte også spørsmålene rundt rettighetene for beboere på Svalbard som en viktig grunn for å engasjere seg. Flere var i en situasjon der manglende muligheter til å få statsborgerskap eller oppholdstillatelse i Norge,

enten for seg selv, for barn eller ektefelle, oppleves som et betydelig usikkerhetsmoment i hverdagen.

3.4 Valgdeltakelsen

Valgdeltakelsen høsten 2007 var på snau 41 prosent, omtrent som ved forrige valg, men nesten 10 prosentpoeng under deltakelsen ved det første valget til lokalstyre. Deltakelsen ved lokalvalget i Longyearbyen ligger betydelig lavere enn deltakelsen ved kommunevalget på fastlandet, som ved siste valg var på snaut 62 prosent.

Den lave deltakelsen har skapt bekymring, og har gitt næring til dem som mener at et tradisjonelt lokaldemokrati ikke passer i et så spesielt samfunn som Longyearbyen. Det er mange mulige forklaringer på at ikke flere deltar. I rapporten fra 2006 (Myrvold og Lorentzen 2006:53-58) diskuterte vi følgende momenter:

- Trekk ved den enkelte velger
- Innbyggernes tilknytning til lokalsamfunnet
- Andelen ikke-nordiske innbyggere
- Manglende partipolitiske skiller
- Tidspunktet for valget
- Tilfredshet med tjenestene
- Motstand mot lokalstyreordningen

Den forrige undersøkelsen ble gjennomført midt mellom to lokalstyrevalg, og opplysningene om innbyggernes valgdeltakelse ble derfor usikre. I spørreundersøkelsen som ble foretatt uken etter valget 2007 stod spørsmål om årsaker til ikke å stemme sentralt. Analysene i denne rapporten kan derfor gi et fyldigere bilde av årsakene til den lave deltakelsen.

I spørreundersøkelsen spurte vi informantene om valgdeltakelse. Andelen som sier at de har stemt er høyere i vårt materiale enn det valgstatistikken viser. Dette er ikke overraskende. Folk som stemte ved valget vil sannsynligvis i større grad være tilbøyelige til å si seg villige til å delta også i en slik undersøkelse. Dessuten, hvis en del av dem som ikke stemte rett og slett var bortreist, kan de også ha

vært borte da undersøkelsen ble gjennomført umiddelbart etter valgdagen. Det er imidlertid også en kjent feilkilde at det å delta ved valg er en ganske sterk norm i Norge, slik at noen synes det er vanskelig å si at de ikke har stemt.

Trekk ved den enkelte velger

Longyearbyen har samlet sett en svært ressurssterk befolkning. Så å si alle er i full jobb. Innbyggerne har gjennomgående ganske høy inntekt og utdanning. Mange arbeider i administrative yrker eller i ulike former for næringsvirksomhet. En stor andel av innbyggerne er middelaldrende, og mange deltar aktivt i det sosiale og kulturelle livet i Longyearbyen. Dette er kjennetegn ved innbyggerne som skulle tilsi høy valgdeltakelse (se Myrvold og Lorentzen 2006:54).

Det finnes imidlertid kjennetegn ved befolkningen som trekker i motsatt retning. Mange innbyggere er relativt nye i byen, og har ikke planer om å bo på stedet i lang tid. Det er også relativt flere enslige i Longyearbyen, og en ganske betydelig andel av innbyggerne er ikke norske. Betydningen av tilknytningen til Svalbard diskuteres i neste avsnitt.

I vår undersøkelse er i overkant av 1/3 av respondentene kvinner. Mens 59 prosent av mennene i undersøkelsen sa at de hadde stemt ved valget i 2007, svarte 77 prosent av kvinnene det samme.

Vi har undersøkt valgdeltakelsen i forhold til hvilken type arbeid folk har på Svalbard (Tabell 3.7). Høyest deltakelse finner vi blant innbyggere ansatt i ulike deler av offentlig sektor: forskning og utdanning, lokalstyret og Bydrift Longyearbyen og i offentlig virksomhet ellers. Også blant ansatte innenfor service, handel og reiseliv er valgdeltakelsen høy, mens det er relativt færre som stemmer blant dem som arbeider i kulldriften eller i bygg og anlegg.

Tabell 3.7 *Valgdeltakelse, etter yrkessektor. Prosent*

	Yrkessektor							Totalt
	Off. virksomhet	Lokalstyret/Bydrift Lby	Kulldrift	Service, handel, reiseliv	Bygg, anlegg	Forskning, utd	Annet	
Stemte	81	77	49	70	24	100	58	62
Stemte ikke	19	23	44	26	71	0	32	32
Husker ikke	0	0	7	5	5	0	10	5
Totalt	100	100	100	101	100	100	100	99
(N=)	(21)	(13)	(45)	(43)	(21)	(20)	(50)	(213)

En del av den lave deltakelsen blant gruvearbeidere og arbeidere i bygg og anlegg kan trolig forklares med at mange av disse pendler til og fra fastlandet. Skattereglene gjør at det er gunstig for folk å være registrert som innbyggere på Svalbard. En del av de som arbeider i Longyearbyen eller Svea har sin nære familie på fastlandet, og pendler mer eller mindre fast, for eksempel hver 14. dag. En av informantene sier det slik:

Det er mange som bare betrakter dette som en arbeidsplass. De bryr seg ikke. De har ingen forankring. De bor knapt her. Det kan vel være 3-400 mennesker som dette gjelder...

Disse har trolig mindre tilknytning til og interesse for politikken lokalt i Longyearbyen.

Innbyggernes tilknytning til lokalsamfunnet

Noen vil hevde at det ikke er "naturlig" at deltakelsen skal være veldig høy i et samfunn med så rask utskifting av innbyggermassen. I 2006 var turnoveren i de norske bosettingene på Svalbard hele 25 prosent (Johansen og Bjørnsen 2007:115). Dette betyr at en av fire innbyggere som bodde på Svalbard ved inngangen til 2006, flyttet i løpet av året. Turnoveren var betydelig høyere i 2006 enn i årene 2002 – 2005 (fra 15% til 20%).

Tidligere studier har vist at innbyggere med sterk tilknytning til sin bostedskommune er mer aktive politisk enn innbyggere som ikke føler slik tilknytning (Myrvold et.al. 2004). Den omfattende utskiftingen av innbyggere på Svalbard, samt innbyggernes tilknytning til (og stemmerett i) sin hjemkommune på fastlandet, kan bidra til å svekke tilhørigheten til Longyearbyen. Samtidig er det mekanismer i Svalbardsamfunnet som raskt kan gi nye innbyggere en følelse av tilknytning.

En del mennesker, ikke minst de som oppholder seg på Svalbard bare et år eller to, kommer til Longyearbyen fordi de ønsker å komme litt vekk fra det ”normale livet” på fastlandet. De ønsker å oppleve noe annet. Noen vil bruke tid på familien, på deltakelse i kulturelle sammenhenger, eller på turer i Svalbardnaturen. For disse vil lokalpolitisk deltakelse trolig ikke stå høyt på dagsordenen, selv om de i og for seg ikke er motstandere av lokalstyreordningen.

Innbyggere som har kort botid i Longyearbyen vil dessuten i mindre grad enn de som bor der lenger berøres av lokalpolitikken. De bygger ikke egne boliger, og har kanskje mindre interesse for eksempel for den langsiktige utvikling av skolen eller for byggingen av nytt kulturhus.

En annen viktig forklaring på lav valgdeltakelse kan være at kort botid og sterk tilknytning til hjemkommunen gjør at mange ikke ønsker – eller klarer – å sette seg inn i de politiske konstellasjonene i Longyearbyen. Siden bare et fåtall stortingspartier er representert i lokalstyret, kan det være vanskelig for nykommere å orientere seg i det politiske landskapet. Som vi tidligere har sett, kan det være vanskelig å skille partiene og listene fra hverandre rent politisk. På mange måter krever deltakelse en personkjennskap som kan være vanskelig tilgjengelig. Dette er et kjent problem også fra små kommuner på fastlandet, der partipolitikken ofte ikke har stått særlig sterkt, slik at valgene i stor grad blir personvalg (Skare 1996).

Analysen viser, i tråd med forventningene, at deltakelsen er lavest blant dem som ganske nylig er kommet til Longyearbyen (Tabell 3.8).

Tabell 3.8 *Valgdeltakelse, etter antall år på Svalbard. Prosent*

	Antall år på Svalbard				Totalt	(N=)
	0-1 år	2-5 år	6-10 år	11+ år		
Stemte ved valget	49	62	69	64	62	(133)
Stemte ikke	46	34	27	30	32	(69)
Husker ikke	6	4	5	6	5	(11)
Totalt	101	100	101	100	99	
(N=)	(33)	(53)	(64)	(63)		(213)

Tilsvarende analyser av sammenhengen mellom tilknytningen til Svalbard og valgdeltakelse viser at de som føler sterk tilknytning til stedet i større grad stemmer enn de som føler liten eller middels tilknytning til Svalbard (Tabell 3.9). Samtidig viser tabellen at det er svært få (12 stk) av respondentene som sier at de har svært eller ganske liten tilknytning til Svalbard.

Tabell 3.9 *Valgdeltakelse, etter tilknytning til Svalbard. Prosent*

	Tilknytning til Svalbard			Totalt	(N=)
	Svært/ ganske liten	Middels	Svært/ ganske sterk		
Stemte	42	45	68	62	(133)
Stemte ikke	58	45	27	32	(69)
Husker ikke	0	10	4	5	(11)
Totalt	100	100	99	99	
(N=)	(12)	(40)	(161)		(213)

Selv om tilknytning til og botid i Longyearbyen ser ut til å ha betydning for tendensen til å delta ved valget, er det relativt få som oppgir kort botid eller kort perspektiv på oppholdet som årsaker til ikke å stemme (Tabell 3.10). Bare 6 prosent av informantene som ikke stemte sier at dette er grunnen. Blant de med botid under 2 år svarer imidlertid én av fire som ikke har stemt at de ikke deltok

fordi de nylig hadde kommet til Longyearbyen. Blant disse er det også mange som sier at de vet for lite om lokalpolitikken til å stemme.

Tabell 3.10 *Hvilke grunner nevnes for ikke å stemme? Prosent av alle som sier at de ikke stemte (N=69). Mulig å gi flere svar*

	Andel som nevner dette som grunn til ikke å stemme
Ingen partier/lister som passer mitt syn	3
Mangler tillit til politikerne i lokalstyret	16
Lite interessert i lokalpolitikk	12
Vet for lite om lokalpolitikken i Longyearbyen	10
Prinsipielt i mot lokalstyreordningen	17
Har ganske nylig kommet til Longyearbyen	6
Har kort perspektiv på oppholdet i Longyearbyen	6
Hadde ikke anledning/var bortreist	44

Undersøkelsen viser at nesten halvparten av de som ikke stemte sier at de ikke hadde anledning til å stemme fordi de var bortreist e.l.l. Dette kan selvsagt oppleves å være en mer legitim grunn enn manglende interesse eller kunnskap. Likevel skiller samfunnet i Longyearbyen seg fra små samfunn på fastlandet ved at en ganske betydelig andel av befolkningen til enhver tid er på reise, i forbindelse med jobb eller fritid. Det krever sannsynligvis mer enn middels interesse for lokalpolitikken å forhåndsstemme.

Andelen ikke-nordiske innbyggere

Drøyt 250 av innbyggerne i Longyearbyen er ikke norske, ca. 200 av dem er ikke-nordiske. En del av disse har stemmerett, men mange har begrenset kjennskap til norsk. Som tidligere redegjort for ble det gitt noe informasjon på engelsk, thai og russisk før valget høsten 2007. I gruppeintervjuet med noen av de ikke-nordiske innbyggerne var det, som nevnt, ingen som husket denne informasjonsbrosjyren. Likevel hadde alle med stemmerett deltatt ved valget. Viktige spørsmål knyttet til statsborgerskap og

rettigheter har trolig bidratt til å mobilisere en del av disse velgerne. I det materialet vi har hatt tilgang på finnes det ikke grunnlag for å si at de ikke-nordiske innbyggerne i 2007 i mindre grad benyttet stemmeretten enn andre innbyggere i Longyearbyen.

Manglende partipolitiske skiller

I valgforskningen er det godt belegg for å si at klare alternativer i politikken virker mobiliserende på velgerne. Hvis partiene skiller seg fra hverandre på sentrale politiske spørsmål, vil det ofte oppleves som mer meningsfylt å stemme, enn hvis skillene mellom partiene er mer uklare.

Vi har allerede drøftet hvordan valgkampen i Longyearbyen artet seg før valget høsten 2007. Partiene var stort sett enig i hvilke saker som er viktige for lokalsamfunnet, men det var svært få saker der partiene representerte klare alternativer. I enkelte potensielt brennbare saker unnlot partiene å ta standpunkt før valget.

Den første perioden etter at lokalstyreordningen ble innført var preget av behov for å organisere lokalstyrets virksomhet på en hensiktsmessig måte (Myrvold og Lorentzen 2006). Det var en del uenighet mellom partiene om hvordan organiseringen burde være, men det var færre diskusjoner om politiske prioriteringer knyttet til tjenesteområdene. Økonomien i Longyearbyen lokalstyre har dessuten vært såpass god at det ikke har vært nødvendig å foreta veldig tøffe prioriteringer mellom tjenesteområder. Det ser ikke ut til at denne situasjonen er vesentlig endret siden forrige undersøkelse.

En annen viktig grunn til at de politiske diskusjonene uteblir, er sannsynligvis at Longyearbyen lokalstyre har et mindre ansvarsområde enn andre kommuner. Samfunnet er dessuten konsentrert rent geografisk, og lokalstyret slipper debatter om prioritering av ulike deler av kommunen. En av informantene uttrykker det slik:

Det er sakene som bestemmer engasjement. Det er mange saker de har på fastlandet som vi ikke har. Vi har heller ingen sentrum-periferi-diskusjon. Vi har ikke en skole som skal legges ned. Vi har ikke gamle.

Siden forrige undersøkelse vi gjennomførte i Longyearbyen har lokalstyret nå fått ansvar for skolen, men det har foreløpig ikke innebåret viktigste politiske diskusjoner i byen.

Flere av informantene nevner et annet forhold som kan bidra til at spenningene mellom partiene internt er såpass lave: avhengigheten av fastlandet. En av politikerne sier det slik:

Kaianlegg, kraftforsyning, infrastruktur. Vi har mange saker som koster mye som vil kunne skape debatt. Men det er så store saker at pengene må komme fra fastlandet uansett.

I en del av disse sakene, som er svært viktige for Longyearbyens befolkning, blir ofte politikerne lokalt sammensvorne – for å påvirke sentrale myndigheter. En annen sier uttrykker noe av det samme på denne måten:

Saker som har tent folk handler nesten aldri om forhold som vi lokalt kan gjøre noe med. Det er i saker hvor vi står sammen – mot fastlandet – at temperaturen og engasjementet er høyt. Og da er det særlig byråkratene som er motstanderne, ikke politikerne. Særlig Miljøverndepartementet, men også Justis og Næring.

Noen av informantene trekker også fram at det som måtte være av politisk debatt mellom partiene ofte nærmest usynliggjøres. Det er svært lite debatt i lokalstyremøtene:

På fastlandet er man vant til at avisen følger opp debatter. Argumentasjon og bakgrunnsinformasjonen forsvinner med den organisasjonen som er valgt. Administrasjonsutvalget tar debatten og konflikten, og så blir det ingen debatt i lokalstyremøtene. (...)

Men det er jo veldig hyggelig da – litt sånn Karde-mommebystemning – men det fremmer ikke engasjement og deltakelse. Det er veldig dumt at alt avgjøres i Administrasjonsutvalget. Spørsmålet er om vi i det hele tatt trenger et AU!!!. Også er det disse driftsstyrene. De får heller ikke utfolde seg der. Det blir lukka korte møter. Det er ikke noe vits å gå på lokalstyremøtene når det ikke skjer noe der.

Tidspunktet for valget

Lav deltakelse kan dessuten være knyttet til at valget til Longyearbyen lokalstyre ikke skjer samtidig med kommunevalget, men over en måned senere. Slik sett kan sammenlikningen med valget på fastlandet synes urimelig, i og med at lokalstyrevalget ikke får drahjelp fra sentrale medier i valgkampen. Nittedal, som i 2003 gjennomførte et forsøk med kommunevalg tre måneder før de øvrige kommunene avholdt sitt valg, oppnådde en valgdeltakelse på bare 46,2 prosent (Skålnes 2004, 2005).

Tidspunktet for valget i Longyearbyen ble diskutert både sentralt og lokalt vinteren 2006-2007. Departementet foreslo å legge lokalvalget samtidig med kommunevalget, bl.a. med begrunnelse om at dette ville kunne øke deltakelsen. Et samlet lokalstyre gikk imidlertid i mot en slik felles valgdag. Lokalstyrets hovedargument var knyttet til at valg i første halvdel av september kommer for tidlig i Longyearbyen. Mange er bortreist på ferie til langt ut i august, og samfunnet er ikke tilbake i gjenge igjen etter ferien før i september. Felles valgdag med fastlandet ville gi for liten tid til lokal valgkamp, mente de lokale politikerne. Departementet valgte da å følge lokalstyret, og det ble besluttet at Longyearbyen ikke skulle ha valg samtidig med kommunene på fastlandet.

Tilfredshet med tjenestene

Tidligere forskning har vist at stor tilfredshet med tjenestetilbudet lokalt kan bidra til lav deltakelse ved kommunevalget (Offerdal og Aars 1999). Misnøye og konflikt kan på den annen side virke mobiliserende på borgerne. I Longyearbyen er tilfredsheten med tjenestene svært stor (Willumsen 2000, Myrvold og Lorentzen 2006), noe som kan være en forklaring på lav velgeroppslutning ved valget. Hvis folk ikke synes det er noe spesielt å kjempe for ved valget, kan de la være å delta.

I spørreundersøkelsen fra 2005 fant vi ikke holdepunkter for å si at de som er tilfredse med tjenestetilbudet i Longyearbyen deltar mindre enn andre innbyggere. I intervjuene, både fra 2005 og 2008 er det imidlertid noen av informantene som nevner tilfredshet som årsak til ikke å engasjere seg.

Motstand mot lokalstyreordningen

Lav valgdeltakelse kan også skyldes at mange er motstandere av lokalstyreordningen i Longyearbyen. Hvis dette er tilfelle, kan den lave oppslutningen ved valget sees som en protest fra innbyggernes side. En slik begrunnelse for ikke å delta kan oppfattes som mer problematisk enn andre begrunnelser, fordi den berører demokratiets legitimitet. Velger noen innbyggere å la være å stemme fordi de er uenige i lokalstyreordningen, og slik sett ikke ønsker å legitimere ordningen ved å bidra til høy valgdeltakelse?

Ved forrige undersøkelse fant vi at det var svært få personer som var klare på at de *ikke* ville stemt hvis det hadde vært valg den påfølgende dagen. Blant disse var det imidlertid en viss tendens til protest som lå bak ønsket om ikke å stemme (Myrvold og Lorentzen 2006).

Når vi etter valget i 2007 finner at den hyppigst oppgitte grunnen til ikke å stemme er at folk ikke hadde tid eller anledning, støtter dette opp om konklusjonen om at det i begrenset grad er intendert protest som ligger bak den lave valgdeltakelsen. Men også denne gangen finner vi en mindre "kjernegruppe" av innbyggere som sier at de ikke stemmer fordi de ikke har tillit til politikerne eller fordi de er i mot lokalstyreordningen. Det er et visst sammenfall mellom de to begrunnelsene, dvs. en del av de som sier de ikke stemte fordi de ikke har tillit oppgir også at de er imot lokalstyreordningen. I vårt materiale dreier dette seg om 19 personer, eller knapt 9 prosent av samtlige informanter. Blant de som ikke stemte utgjør "protestantene" nærmere 28 prosent. Selv om dette ikke er et høyt antall personer er det verd å merke seg at det eksisterer en ikke helt ubetydelig tendens til protest mot systemet.

Vi ser også at de som er tilfreds med lokaldemokratiet i større grad deltok ved valget. Mens tre av fire som sier seg svært fornøyd med måten lokaldemokratiet i Longyearbyen fungerer på stemte, var tilsvarende for de som sier seg svært lite fornøyd under halvparten (Tabell 3.11).

Tabell 3.11 *Valgdeltakelse, etter tilfredshet med demokratiet. Andel som svarer at de er svært lite fornøyd og svært fornøyd med måten lokaldemokratiet fungerer på. Prosent*

		Stemte du ved siste valg?			
		Ja	Nei	Husker ikke/vil ikke svare	Totalt
Fornøyd med måten lokaldemokratiet fungerer på?	Svært lite fornøyd	48	50	2	100
	Svært fornøyd	74	22	4	100
Totalt		62	32	5	99

På samme måten finner vi at valgdeltakelsen øker jevnt med økende tillit til lokalstyret: blant de som har stor tillit stemte hele 86 prosent, mens under halvparten av de som har liten tillit til lokalstyret deltok ved valget (Tabell 3.12).

Tabell 3.12 *Valgdeltakelse, etter tillit til lokalstyret*

		Stemte du ved siste valg?				
		Ja	Nei	Husker ikke/vil ikke svare	Totalt	(N=)
Tillit til Lokalstyret	Liten tillit	48	46	6	100	(63)
	Middels tillit	62	32	7	101	(108)
	Stor tillit	86	14	0	100	(42)
Totalt		62	32	5	99	(213)

Alt i alt viser analysene at legitimitet, tilfredshet og tillit er viktig for innbyggernes deltakelse. Folks opplevelse av kvaliteten ved lokaldemokratiet, som i hvilken grad lokalstyret tar hensyn til hva innbyggerne mener, synes å være viktigere for valgdeltakelsen enn deres vurdering av trekk ved valgkampen. Det kan være slik at det er først og fremst de som stemmer som etterlyser en god valg-

kamp, mens de som ikke stemmer i mindre grad bryr seg om hvordan valgkampen forløper. I hvert fall ser det ut til å være en slik tendens når det gjelder debattene i valgkampen: de som deltok ved valget vurderer de lokalpolitiske debattene i forkant av valget som mindre gode enn de som ikke deltok.

Et annet aspekt ved tiltroen til lokaldemokratiet er knyttet til troen på at lokalstyret faktisk har handlingsrom. Ved intervjuene i 2005 – som jo foregikk rett etter at skattesaken var kommet opp – var dette et gjennomgangstema. Mange innbyggere sa at de opplevde at lokaldemokratiet var helt meningsløst, dels fordi de lokale beslutningene ble overprøvd av sentrale myndigheter, dels fordi de beslutningene som virkelig var viktige for folk ble tatt sentralt. Til tross for at stemningen i Longyearbyen på dette området er ganske annerledes i 2008, er det noen av informantene som trekker fram dette argumentet:

Folk føler vel ofte at man snakker for døve ører - og sysselmannen og stortinget gjør som de vil. (...) Det som må skje er at sentralmyndighetene må gi lokalstyret større makt og handlingsrom. Jeg tror ikke det blir noe engasjement før noe sånt skjer.

Jeg tror ikke noe på at folk lar være å stemme fordi de ikke har anledning. De gidder ikke!! Det er ingen vits.

Hvis folk ser at lokalstyret virkelig kan gjøre noe, så vil de nok engasjere seg.

3.5 Valgperiodens betydning for rekruttering til lokalpolitikken

I forberedelsene til beslutningen om innføringen av lokalstyreordningen gikk det sittende Svalbardrådet inn for to års valgperioder til lokalstyret. Også Stortingsmeldingen innstilte på to års perioder. Den raske utskiftingen i befolkningen ble antatt å innebære at folk ikke ville binde seg opp i verv for fire år. Fire års valgperiode ville trolig også føre til behov for supplering av medlemmer til lokalstyret midt i perioden. På grunn av de store og raske endringene i befolkningssammensetningen var det dessuten mulig at lokalstyret mot slutten av perioden ikke ville avspeile de

politiske konstellasjonene i befolkningen. Til tross for motforestillingene mot fire års valgperiode, valgte Stortinget å vedta at lokalstyrevalget skal følge syklusen til kommunevalgene på fastlandet.

Beate Løwald Solberg (2007:48) viser utskiftingen i lokalstyret fra valget i oktober 2003 til april 2007. Hennes oversikt viser at ni nye politikere har kommet til i denne perioden, alle hentet inn fra listen av varamedlemmer. Blant de som opprinnelig var valgt inn har to sluttet i vervene sine, tre har gått over til andre verv (i foretakene som lokalstyret er ansvarlig for), mens fire har permisjon.

Ved intervjuene både i 2005 og i 2008 var lengden på valgperioden fremdeles et diskusjonstema i Longyearbyen. Blant dem vi har intervjuet ser det ut til at de folkevalgte selv er mer positive til fireårsperioden enn andre innbyggere er. Flere av de folkevalgte mener at to år ville gitt altfor kort tid til å få utrettet noe som politiker. Det tar tid å opparbeide seg kunnskap og erfaring. Den lengre perioden innebærer at en del vararepresentanter kommer inn, men det oppleves ikke som entydig negativt at varaene også trekkes med. I og med at medlemmene i lokalstyret – som innbyggerne i Longyearbyen for øvrig – reiser en del, blir det uansett nødvendig å innkalle vararepresentanter på møtene. De folkevalgte mente at bruken av varamedlemmer kanskje gir en lavere terskel for rekruttering til lokalpolitisk arbeid. En av de folkevalgte mente det ville være vanskeligere å rekruttere kandidater med bare to års virkeperiode.

Samtidig er det, både blant politikerne og blant en del av de ”vanlige” innbyggerne, en viss skepsis til fire års valgperioder.

Et problem kan være at folk ikke ville forplikte seg til lokalpolitisk arbeid i fire år, blant annet fordi mange ikke har en så lang tids-horison for sitt opphold på Svalbard. Partiene og listene har ulike erfaringer når det gjelder rekruttering før valget. De fleste synes det har vært vanskelig å få folk til å stå på liste. Arbeiderpartiet opplevde på sin side ikke problemer med å få folk til å stille:

Denne gang hadde vi et luksusproblem – det var flere som ville stå på lista enn det var plasser. Det har aldri hendt før. Jeg tror at folk synes det er litt mer spennende enn det var før, de har fått en smak for politiken. Dessuten er det mye lettere å bli frikjøpt av

arbeidsgiverne nå, og lokalstyret betaler barnevakt ved behov. Men det er lettere å rekruttere folk som har bodd her en stund, vi opplever en slags forsiktighet: ”Klarer jeg dette, tør jeg dette”.

Så langt ser systemet ut til å fungere rimelig greit. Det har vært behov for å hente inn folk langt ned på listene, men det har ikke vært gjennomført formelle suppleringsvalg.¹² ”Vi har med et nødsrik unngått suppleringsvalg”, sier en informant. En informant fra en annen liste sier:

Folk har ikke tid og reiser herfra. Det er en kjempestor turnover. Vi må hente inn folk fra gata – fordi varalista blir brukt opp. Det er folk inne som ikke er valgt. Jeg synes at det er tull at vi har fire års valgperioder. Vi løser det ved å si at ”Bare engasjer deg så lenge du kan...”

En annen politiker i lokalstyret synes det er greit at det ikke er valg hvert annet år:

Jeg tror ikke det er et problem for rekrutteringen at det er fire år. Det er så mye jobb og styr rundt et valg, så det blir for mye mas dersom det skal være valg oftere. Men man risikerer jo å komme fra listefyll til sentrale posisjoner.

3.6 Oppsummering

Valgdeltakelsen til lokalstyrevalget i Longyearbyen høsten 2007 var lav, bare i overkant av 40 prosent. Det er mange forhold som bidrar til den lave deltakelsen. Hvorvidt svak oppslutning om valget gir grunn til alvorlige bekymringer for det lokale demokratiet avhenger i noen grad av grunnene til at folk ikke stemmer.

Noen av årsakene til lav valgdeltakelse skyldes helt spesielle forhold knyttet til Longyearbysamfunnet. Samfunnet er preget av store utskiftninger i befolkningen, og mange oppholder seg i byen

¹² Det var imidlertid nødvendig med nytt valgoppgjør fordi varamannslistene ble ”tømt”. Ved nytt valgoppgjør ble personer som stod på liste ved valget, men som ikke ble valgt inn som medlemmer eller varamedlemmer, tatt inn på varamannslistene.

ganske kort tid. En del av innbyggerne pendler dessuten til og fra fastlandet, og har derfor liten tilknytning til Longyearbyen som lokalsamfunn. Valgdeltakelsen er lavere i disse gruppene.

Når vi spør folk om årsakene til at de ikke har stemt er det få som svarer at de har for liten tilknytning til Longyearbyen. De fleste oppgir som grunn at de ikke hadde anledning til å stemme fordi de var bortreist e.l. Dette bunner i et annet trekk ved Longyearbyensamfunnet: det er flere som til enhver tid er på reise utenfor byen enn det en finner i andre lokalsamfunn.

I tillegg til de som sier de ikke hadde anledning til å stemme er det en del innbyggere som sier at de er lite interessert i lokalpolitikken eller vet for lite om politikken i Longyearbyen. Det er sannsynlig at en del velgere i disse gruppene kunne vært mobilisert ved en høyere temperatur i valgkampen. Slik valgkampen artet seg høsten 2007 var det få markante kampsaker, og skillene mellom partiene var stort sett lite klare. De fleste politikerne så ut til å unngå politiske konfliktsaker i tiden før valget. Svalbardpostens relativt magre dekning og fraværet av folkemøter bidro trolig også til å gi valgkampen et lite engasjerende og mobiliserende preg. Det kan også være grunn til å nevne at lokalvalget i Longyearbyen heller ikke får drahjelp fra riksmmedia, i og med at valget foregår en drøy måned etter kommunevalget.

Men manglende tilknytning, anledning og interesse er ikke de eneste grunnene til den lave fremmøteprosenten. En gruppe innbyggere lar være å stemme fordi de er prinsipielt i mot lokalstyreordningen. I forhold til lokalstyrevalgets legitimitet er det viktig at denne gruppen ikke er stor. Etter vår mening ser det ut til at det er relativt få av innbyggerne i Longyearbyen som lar være å stemme i protest mot lokaldemokratiet.

Det er delte meninger om betydningen av fire års valgperiode for muligheten til å rekruttere folk til politiske verv. Partiene og listene har også ulike erfaringer når det gjelder rekruttering. I løpet av den første hele valgperioden ble det – så vidt – ikke behov for å foreta suppleringsvalg til lokalstyret, men de fleste varamenn og -kvinner ble etter hvert hentet inn i forskjellige verv. Stort sett ser fire års valgperioder ut til å fungere rimelig bra så langt, og vi synes ikke det er grunnlag for å foreslå endringer i valgperiodens lengde på bakgrunn av erfaringene fra bare én periode.

4 Oppsummering, konklusjoner og anbefalinger

4.1 Oppsummering

Forskningsprosjektet som ligger til grunn for denne rapporten er en oppfølging av en tidligere evaluering av lokalstyreordningen i Longyearbyen. Den tidligere evalueringen ble foretatt midt mellom to lokalstyrevalg, og i en situasjon sterkt preget av forslaget om økt beskatning av innbyggerne i Longyearbyen. Det var derfor et ønske om å studere virkningene av skattesaken på sikt, særlig i forhold til sakens betydning for oppslutningen om lokalstyreordningen. Samtidig var det behov for å se nærmere på hvorfor valgdeltakelsen i Longyearbyen er lav sammenliknet med kommunevalg på fastlandet.

I rapporten har vi stilt to hovedspørsmål:

- Hvordan har holdningene til lokaldemokratiet utviklet seg de siste to årene, spesielt sett i lys av håndteringen av skattesaken?
- Hva kan forklare valgdeltakelsen? Hva kjennetegner valget og valgkampen? Hvilken betydning har fire års valgperiode?

I dette kapitlet gir vi en kort oppsummering av diskusjonene på hvert av disse spørsmålene. Til slutt i kapitlet drøfter vi hvilke implikasjoner våre funn kan ha for den videre utviklingen av lokaldemokratiet i Longyearbyen.

Hvordan har holdningene til lokaldemokratiet utviklet seg?

Helt siden diskusjonen om innføring av lokaldemokrati på Svalbard startet har det vært ganske stor skepsis til dette blant

lokalbefolkningen. I 2005 var det særlig folk som hadde bodd lenge i Longyearbyen som var negative til lokaldemokratiet. Da vi gjorde intervjuer med innbyggere høsten 2005, mens skattesaken var på sitt heteste, var det mange som ga uttrykk for at lokalstyreordningen medførte mer byråkrati og høyere skattetrykk i Longyearbyen. Løsningen på skattesaken innebar at personbeskatningen ble tilbakeført til 2005-nivå (med unntak av toppskatt for de med de høyeste inntektene), samtidig som bedriftsbeskatningen for ASer og andre typer selskap ble økt.

I rapporten har vi ønsket å se på utviklingen i holdningene til lokaldemokratiet, ikke minst i lys av håndteringen av skattesaken. Vår undersøkelsen viser at det har det vært en forsiktig positiv endring i holdningene til lokalstyreordningen i Longyearbyen de siste to årene. I intervjuene trekkes det spesielt fram tre mulige årsaker til denne utviklingen.

For det første har ordningen med lokalstyre nå fungert noen år. Innbyggerne begynner å venne seg til systemet, samtidig som det ikke eksisterer noen klare alternativer til lokalstyreordningen.

For det andre nevner mange av informantene at den sittende lokalstyrelederen har stor tillit og legitimitet i befolkningen. Han har bodd i Longyearbyen i mange år, og kjenner mange gjennom sitt arbeid i skolen. Som lokalstyreleder oppleves han som tilgjengelig for en prat, og som lydhør for folks synspunkter.

Også skattesaken har, etter manges mening, hatt betydning for folks vurderinger av lokaldemokratiet. Håndteringen av skattesaken har vist at det går an å bli hørt sentralt, og kan ha gitt en viss tro på at lokalstyret er viktig som talerør for befolkningen overfor sentrale myndigheter.

Hva kan forklare valgdeltakelsen, og hva kjennetegner valgkampen?

Valgdeltakelsen til lokalstyrevalget i Longyearbyen høsten 2007 var lav, bare i overkant av 40 prosent. Det er mange forhold som bidrar til den lave deltagelsen. Til dels skyldes liten oppslutning om valget spesielle forhold knyttet til Longyearbysamfunnet. Samfunnet er preget av store utskiftninger i befolkningen, og mange oppholder seg i byen ganske kort tid. En del av innbyggerne pendler dessuten til og fra fastlandet, slik at tilknytningen til Longyearbyen

først og fremst blir som arbeidssted, ikke som lokalsamfunn. Valgdeltakelsen er lavere i disse gruppene.

Mange av de som ikke stemte sier at de ikke hadde anledning. Noen sier også at de er lite interessert i lokalpolitikken eller vet for lite om politikken i Longyearbyen. Det er sannsynlig at en del velgere i disse gruppene kunne vært mobilisert hvis valgkampen hadde inneholdt mer politisk debatt og konflikt. Det politiske livet i Longyearbyen er preget av få politiske konfliktsaker og uklare skillelinjer mellom partiene/listene. Longyearbyen har generelt hatt et svært godt offentlig tilbud, og økonomien lokalt har vært slik at lokalstyret ikke har hatt behov for å foreta vanskelige (ned-)prioriteringer. Lokalpolitikkerne ser dessuten ut til å vike unna de store politiske debattene. Manglende drahjelp, både fra lokale og nasjonale medier, og fraværet av folkemøter o.l., bidro også til å gi valgkampen et lite engasjerende og mobiliserende preg.

En mindre gruppe innbyggere lar være å stemme fordi de er prinsipielt i mot lokalstyreordningen. Denne gruppen, som sier at de lar være å stemme i protest mot lokaldemokratiordningen, utgjør et relativt lite antall mennesker i Longyearbyen.

Det er ulike vurderinger av og erfaringer med betydningen av fire års valgperiode. Det ble ikke behov for å gjennomføre suppleringsvalg til lokalstyret i løpet av den første hele valgperioden, men de fleste varamenn og -kvinner ble etter hvert hentet inn i forskjellige verv. Noen av partiene/listene opplevde problemer med å rekruttere innbyggere til å stå på liste ved valget, mens Arbeiderpartiet ikke hadde slike problemer. Det å få folk til å forplikte seg for fire år kan være vanskelig, særlig i et samfunn der mange bor bare kort tid. Selv om vi så langt har et lite erfaringsgrunnlag å bygge på, ser ordningen med fire års valgperioder å fungere rimelig greit i Longyearbyen.

4.2 Vurderinger og anbefalinger

Selv om holdningene til lokaldemokratiet er noe mer positive i 2007 enn i 2005, er det fremdeles en ganske utbredt skepsis til lokalstyreordningen i Longyearbyen.

Noen av argumentene mot innføring av lokaldemokrati bunner i Svalbards helt spesielle stilling i norsk politikk, og i erkjennelsen av

at Longyearbysamfunnet verken er, kan være eller bør være et ”vanlig” lokalsamfunn. Spørsmålet er imidlertid om disse motforestillingene er sterke nok til å hindre de som har bosatt seg i Longyearbyen i å påvirke sine omgivelser og sitt tjenestetilbud innenfor rammer gitt av storsamfunnet. Vi synes ikke det. I dette prosjektet, som i vår første evaluering av lokalstyreordningen i Longyearbyen, har vi oppfattet vårt mandat å være å evaluere lokalstyreordningen med sikte på forbedringer av ordningen, ikke reversering.

Valgdeltakelsen og valgkampen

Valgdeltakelsen ved lokalstyrevalget i Longyearbyen var lav ved valgene både i 2003 og i 2007. Manglende interesse for lokalpolitikken synes å være en viktig årsak til at folk ikke deltar. Den lave interessen skyldes at en del innbyggere har liten tilknytning til Longyearbysamfunnet, og at det er et lavt spenningsnivå i lokalpolitikken. Folk er dessuten godt fornøyd med tjenestetilbudet lokalt. Valgkampen bidro ikke til å øke temperaturen i politikken.

Manglende politisk temperatur på grunn av få politiske kampsaker og stor tilfredshet med tjenestetilbudet kan knapt oppfattes som alarmerende. Liknende situasjoner er godt kjent fra mange småkommuner på fastlandet, der konsensusstenkningen ofte er mer fremtredende enn den politiske konkurransen.

Det er urimelig å oppfordre partiene lokalt til å skape mer politisk konflikt enn det er grunnlag for. Men det kan være grunn til å peke på at de politiske skillene som faktisk eksisterer i Longyearbyen gjerne kan bli bedre synliggjort for velgerne. Dette kan skje ved at partiene selv tar mer ansvar for å debattere politiske saker i offentligheten, ved at lokalavisen blir mer pågående og krever svar av politikerne, og/eller ved at partiene presenterer seg selv og sine standpunkter i folkemøter. På denne måten kan valgkampen gi større interesse og engasjement rundt de politiske sakene, og gjøre at folk opplever at det er et poeng å delta ved valget.

Svalbardpostens rolle

Svalbardposten er det eneste massemediet som har eksklusivt fokus på Svalbard. Avisen leses av praktisk talt alle innbyggerne i Longyearbyen, og av folk i sentrale posisjoner på fastlandet. Etter vår mening ville det lokale demokratiet kunne tjent på en mer offensiv strategi fra avisens side. Gjennom bedre, bredere og

gjør skarpere dekning av lokalpolitiske saker og prosesser, kan Svalbardposten gi sitt bidrag til å skape større debatt, entusiasme og engasjement i politikken i Longyearbyen. Vårt syn er at pressen har et særlig ansvar for møte lokalpolitikken med et kritisk blikk, ikke minst fordi dette bidrar til å gi innbyggerne en mulighet til å stille politikerne til ansvar for de beslutningene de tar – eller lar være å ta.

Informasjon og inkludering av utenlandske statsborgere

I rapporten fra 2005 pekte vi på at de ikke-nordiske innbyggerne var så lite integrert i det lokalpolitiske livet, både når det gjaldt valgdeltakelse og andre typer deltakelse. Vi mente også at lokalstyret burde utarbeide et opplegg for å informere denne gruppen om lokalstyreordningen og om deres muligheter og rettigheter til å delta.

I tiden som er gått etter forrige undersøkelse, mener vi å kunne observere en sterkere bevissthet rundt integrering av utenlandske statsborgere i Longyearbyen. Det har også vokst fram en tydeligere debatt om deres rettigheter. I informasjonsbrosjyren som ble sendt alle stemmeberettigede i forkant av valget var det også en kort informasjonstekst på engelsk, thai og russisk. Blant de utenlandske innbyggerne vi snakket med i prosjektet var det ingen som kunne huske denne informasjonen. Informantene kom med forslag til hvordan budskapet kunne nå fram til flere, for eksempel ved å ha litt tekst på de ulike språkene forsiden av brosjyren, eller ved å ha den samme teksten i annonsen om valget i Svalbardposten.

Selv om de ikke kunne huske informasjonen på engelsk, thai og russisk, hadde samtlige av de utenlandske statsborgerne med stemmerett som vi snakket med deltatt ved valget. Det er grunn til å tro at debatten rundt hvilke rettigheter utlendingene har, og Arbeiderpartiets møte om dette temaet, har bidratt til mobiliseringen av denne gruppen velgere. Vi mener det er gunstig for integreringen av utenlandske statsborgere, også i forhold til deres deltakelse i lokalpolitiske sammenhenger, at det arrangeres slike møter som har et spesielt fokus på deres situasjon og interesser.

Lokaldemokratiets handlingsrom

Forrige undersøkelse avdekket at innbyggerne i Longyearbyen opplevde at lokaldemokratireformen ikke hadde gitt dem større innflytelse på egen hverdag. Evalueringen fra 2005 skjedde i en

periode da avmaktsfølelsen var særlig stor. Selv om dette var en spesielt akutt situasjon da vi gjennomførte evalueringen, illustrerte den hvordan Longyearbyen lokalstyre opererer i skjæringsflaten mellom storpolitikk og lokalpolitikk. Svalbards geografiske beliggenhet og internasjonale status tilsier at det vil være helt nødvendig for storsamfunnet å være mer direkte til stede i Longyearbyen enn i lokalsamfunn på fastlandet. Dette innebærer at lokalstyreordningen må finne sin plass innenfor snevrere rammebetingelser.

I sin masteroppgave i statsvitenskap viser Beate Løwald Solberg (2007:99) at politikerne i lokalstyret opplever et avvik mellom sin formelle makt og befolkningens forventninger til lokalstyrets makt. Politikerne opplever at politiske "seire" overfor sentrale myndigheter er grunnleggende for å øke tilliten hos befolkningen.

På litt lengre sikt ser skattesaken ut til å ha ført til en større bevissthet hos sentrale myndigheter for betydningen av at lokalstyret blir tatt med på råd i saker som berører innbyggerne og virksomhetene i Longyearbyen. Likevel vil det fortsatt være mange områder i Longyearbyen og områdene rundt der lokale og sentrale myndigheters interesser kan komme i konflikt. Det er grunn til å tro at det stadig vil komme opp nye diskusjoner rundt lokalstyrets handlingsrom. I vår undersøkelse ser vi tendenser til at lokale og sentrale myndigheter (ved Sysselmannen) oppleves å være konkurrenter i sin myndighetsutøvelse. Det er viktig at det er en bevissthet rundt håndteringen av disse gråsonerområdene, slik at det ikke skapes et inntrykk av at lokalpolitikere er maktesløse i utformingen av lokalsamfunnet.

Noen av de sakene som er av største viktighet for innbyggerne kan ikke avgjøres av lokalstyret. Skattesaken var et eksempel på dette. Spørsmål knyttet til utenlandske statsborgeres rettigheter vil komme til å bli ytterligere aktualisert i årene som kommer. I slike saker vil lokalstyret kunne fungere som innbyggernes talsorgan overfor sentrale myndigheter. Også når det gjelder realiseringen av større satsinger på infrastrukturiltak, som krever statlig finansiering, vil lokalstyrets kontakter med partier og departementer sentralt kunne være vesentlig. Ved valget i 2007 var det tendenser til at noen partier tok opp slike saker som en del av valgkampen lokalt. På denne måten får lokalstyret en litt annen funksjon enn kommunene på fastlandet, selv om også vanlige kommuner kan bruke sine partikontakter ved for eksempel nedleggelse av hjørne-

stensbedrifter eller ved lokalisering av veier, sykehus, etc. Likevel vil situasjonen på Svalbard ofte være enestående, slik at det kan være hensiktsmessig for sentrale styresmakter å benytte lokalstyrets lokal kunnskap når politikken skal utformes.

Utformingen av lokalstyremodellen

Motstanden mot lokalstyreordningen bærer i stor grad preg av å være en motstand mot normalisering av Longyearbysamfunnet. Mange innbyggere synes lokaldemokratiet i Longyearbyen har kopiert altfor mange trekk fra fastlandskommunene. I rapporten fra 2005 viste vi at noen informanter uttrykte ønske om at lokalstyreordningen skal være mindre partibasert. Andre ønsket seg politikere med større visjoner for utviklingen av lokalsamfunnet, eller at lokalstyrelederen skal ha en mer borgermesterpreget rolle og være mer tilgjengelig for befolkningen. Vi understreket at det var innbyggernes ansvar, gjennom de politiske prosessene, å utforme organiseringen av lokalstyrets virksomhet og det lokalpolitiske livet i Longyearbyen.

I noen grad har det skjedd endringer i tråd med disse ønskene i løpet av de siste to årene. Hvis både innbyggere og politikere fortsetter å ha et fokus på utviklingen av det lokale demokratiet, vil vi tro at lokalstyreordningen over tid ytterligere vil tilpasses de lokale forholdene i Longyearbyen.

Vårt inntrykk er at alle partiene/listene i lokalstyret nå har et bevisst forhold til byråkratiseringen av Longyearbysamfunnet. Ved valget i 2007 hadde samtlige lister et punkt om begrensning av byråkratiseringen i sitt program. Sterkere vekt på regelstyring har trolig vært en naturlig og nødvendig del av demokratiseringen av samfunnet, blant annet for å sikre likebehandling mellom innbyggerne. Likevel bør lokale myndigheter legge vekt på å finne løsninger som er tilpasset de små og spesielle forholdene i Longyearbyen, uten at det går på bekostning av likebehandlingsprinsippet. Slike løsninger bør også møte forståelse sentralt.

Litteratur

- Christensen, D.A., R. Karlsen og B. Aardal (2004): *På vei til e-demokratiet? Forsøkene med elektronisk stemmegivning ved kommune- og fylkestingsvalget 2003*. ISF-Rapport 2004:6, Institutt for samfunnsforskning, Oslo
- Crewe, I. (1981): "Electoral Participation", i D. Butler, H.R. Penniman og A. Ranney (red.): *Democracy at the Polls. A Comparative Study of Competitive National Elections*. American Enterprise Institute for Public Policy Research, Washington
- Hansen, T., I.O. Ellis og A.L. Fimreite (2002): "Spiller egenskaper ved kommunene noen rolle for valgdeltakelsen ved kommunevalg?", i B. Aardal (red.): *Valgdeltakelse og lokaldemokrati*. Kommuneforlaget, Oslo
- Haukaas, L. og H. Soleng (2001): "Annerledeslandet. Innføringen av lokaldemokrati" i A.O. Holm, og T.B. Arlov (red.): *Fra company town til folkestyre. Samfunnsbygging på 78° nord*. Svalbard Samfunnsdrift AS, Longyearbyen
- Holm, A.O. og T.B. Arlov (red.)(2001): *Fra company town til folkestyre. Samfunnsbygging på 78° nord*. Svalbard Samfunnsdrift AS, Longyearbyen
- Johansen, S. og H.-M. Bjørnsen (2007): *Samfunns- og næringsanalyse for Svalbard 2007*. NIBR-rapport 2007:23. Norsk institutt for by- og regionforskning, Oslo
- Justisdepartementet (2003): *Høringsnotat - forslag til endring i forskrift om lokalstyrevalg i Longyearbyen*. Justisdepartementet, Oslo

- Karlstad, S. og V. Nygaard (1999): *Samfunn, miljø og marked på Svalbard. Nye forvaltnings- og kunnskapsutfordringer*. Prosjektrapport 1999:10. Norsk institutt for by- og regionforskning, Oslo/Alta
- Kleven, Ø. (2001): "Otium og negotium på 78 grader nord", i *Samfunnsspeilet* nr. 3/2001. Statistisk sentralbyrå, Oslo
- Kleven, Ø. (2002a): *Levekår i Longyearbyen. En sammenligning mellom Svalbard og fastlandet*. Rapport 17/2002. Statistisk sentralbyrå, Oslo
- Kleven, Ø. (2002b): "Materielle levekår på Svalbard - sysselsatt, midlertidig og trangbodd", i *Samfunnsspeilet* nr. 6/2002. Statistisk sentralbyrå, Oslo
- Kleven, Ø. (2002c): "Sosiale levekår på Svalbard - sosialt og aktivt", i *Samfunnsspeilet* nr. 6/2002. Statistisk sentralbyrå, Oslo
- Longyearbyen lokalstyre (2004): *Årsberetning 2003*
- Myrvold, T. og H. Lorentzen (2006): *Demokrati i motvind. Lokaldemokrati mellom storpolitikk og lokalpolitikk*. NIBR-rapport 2006:2. Norsk institutt for by- og regionforskning, Oslo
- Myrvold, T., S. Skålnes og M. Winsvold (2004): *Et offentlig rom for lokaldemokratiet? Deltakelse, dialog og politisk meningsdanning*. NIBR-rapport 2004:9. Norsk institutt for by- og regionforskning, Oslo
- Offerdal, A. og J. Aars (red.)(1999): *Lokaldemokratiet. Status og utfordringer*. Kommuneforlaget, Oslo
- Ot.prp. nr. 1 (2007-2008) Skatte- og avgiftsopplegget 2008 - lovendringer
- Ot. prp. nr. 58 (2000-2001) Lov om endringer i svalbardloven m.m.(innføring av lokaldemokrati i Longyearbyen)

- Pettersen, P.A. og L. Rose (1997): ”Den norske kommunen: Hva har politikerne ønsket, og hva ønsker folket?” i H. Baldersheim, J. F. Bernt, T. Kleven og J. Rattsø (red.): *Kommunalt selvstyre i velferdsstaten*. Tano Aschehoug, Oslo
- Pettersen, P.A. og L.E. Rose (1999): ”Det lokale selvstyrets omdømme – opphav og betydning” i A. Offerdal og J. Aars (red.): *Lokaldemokratiet. Status og utfordringer*. Kommuneforlaget, Oslo
- Saglie, J. og T. Bjørklund (red.) (2005): *Lokalvalg og lokalt folkestyre*. Gyldendal Akademisk
- Skare, A. (1996): ”Jo mer lokalpolitikk, dess mindre partipolitikk. Om partienes rolle i lokalpolitikken” i *Norsk Statsvitenskapelig Tidsskrift* 12:239-268
- Solberg, Beate Løwald (2007): *Lokaldemokratiet på Svalbard – lokalpolitikk på storpolitisk grunn. Om politikerroller og geografisk representasjon i Longyearbyen lokalstyre*. Masteroppgave, Institutt for statsvitenskap, Universitetet i Oslo
- Stava, P. (2005): ”Lokaldemokrati. Brukar og borgar. Ideal og realitetar” i J. Saglie og T. Bjørklund (red.): *Lokalvalg og lokalt folkestyre*. Gyldendal Akademisk
- St.meld. nr. 9 (1999-2000) *Svalbard*
- Skålnes, S. (2004): *Kommunevalg i Nittedal. Lokal valgkamp og lav valgdeltakelse*. NIBR-notat 2004:103. Norsk institutt for by- og regionforskning, Oslo
- Skålnes, S. (2005): ”Uklar diagnose og tvilsam medisin? Erfaringar med eigen valdag i Nittedal i 2003” i J. Saglie og T. Bjørklund (red.): *Lokalvalg og lokalt folkestyre*. Gyldendal Akademisk
- Willumsen, B. E. (2000): *Lokaldemokrati på 78 grader nord. En studie av debatten om innføring av lokalt folkestyre i Longyearbyen*. Hovedoppgave. Institutt for statsvitenskap, Universitetet i Tromsø

Winsvold, M. og T. Myrvold (2005): "Lokalavisene som offentlige rom. Befolkningen ytrer, politikerne lytter" i J. Saglie og T. Bjørklund (red.): *Lokalvalg og lokalt folkestyre*. Gyldendal Akademisk

Aarsæther, N. og S.I. Vabo (2002): *Fristilt og velstyrt? Fokus på kommune-Norge*. Det Norske Samlaget, Oslo

Vedlegg 1

Telefonsurvey til innbyggere i Longyearbyen

Norsk institutt for by- og
regionforskning
Postboks 44 Blindern, 0313 Oslo
Tlf. 22 95 88 00
Kontaktperson:
Prosjektnr.:

Respondentnummer

Lokaldemokratiet i Longyearbyen

Tilknytning til Svalbard

1. Hvor mange år har du bodd på Svalbard til sammen?

|__| |__|

1-2

2. Hvor mange år til har du planlagt å bli på Svalbard? Vi tenker på fra nå og fremover

|__| |__|

3-4

3. I hvilken grad føler du tilknytning til Svalbard? *Vi ber deg angi tilknytning på en skala fra 1 til 5, der 5 angir meget sterk tilknytning og 1 angir svært liten tilknytning.*

	Svært liten	Ganske liten	Middels	Ganske sterk	Svært sterk	
Tilknytning til Svalbard	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	5

Tilfredshet med lokaldemokratiet

4. Hvor stor tillit har du til ulike offentlige institusjoner? Angi hvor stor tillit du har på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr "Ingen tillit" og 10 betyr "Svært stor tillit"

	Ingen tillit		Svært stor tillit	Vet ikke	
Longyearbyen lokalstyre	⁰ ☐		¹⁰ ☐	⁹⁸ ☐	6
Bydrift Longyearbyen AS	⁰ ☐		¹⁰ ☐	⁹⁸ ☐	7
Sysselmannen	⁰ ☐		¹⁰ ☐	⁹⁸ ☐	8
Stortinget	⁰ ☐		¹⁰ ☐	⁹⁸ ☐	9

5. I hvilken grad mener du at følgende beskrivelser er dekkende for Longyearbyen?
 Vi ønsker at du svarer på en skala fra 1 til 5, der 1 betyr at beskrivelsen passer svært dårlig for Longyearbyen og 5 betyr at den passer svært godt.

	Passer svært dårlig	Passer ganske dårlig	Passer verken godt eller dårlig	Passer ganske godt	Passer svært godt	
Innbyggerne deltar aktivt når viktige lokale beslutninger skal treffes	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	10
Politiske beslutninger fattes først etter en åpen diskusjon der alle synspunkter får komme frem	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	11
<i>Split half:</i> De som sitter i Lokalstyret tar sjelden hensyn til det vanlige folk mener De som sitter i Lokalstyret tar som oftest hensyn til det vanlige folk mener	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	12
Jeg er fornøyd med måten lokaldemokratiet i Longyearbyen fungerer på	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	13

6. Er du tilhenger av lokalstyreordningen i Longyearbyen?

1 Ja

2 Nei

3 Vet ikke

14

Lokalpolitisk aktivitet

7. Stemte du ved siste valg til lokalstyret i Longyearbyen i oktober?

1 Ja

2 Nei

3 Husker ikke

4 Hadde ikke stemmerett i Longyearbyen

15

Hvis IO stemte ved valget til lokalstyret::

8. Hvilket parti eller liste stemte du på ved valget til Longyearbyen lokalstyret?

- ¹ Arbeiderpartiet
² Fremskrittspartiet
³ Høyre
⁴ Svalbardlista
⁵ Tverrpolitisk Fellesliste
⁶ Vil ikke si/ Husker ikke

Hvis IO stemte ved valget til lokalstyret (ja spm 7) ::

9. Hvor viktige har følgende områder vært for deg i valget av parti/liste til Lokalstyrevalget? (Vi ønsker at du svarer på en skala fra 1 til 5, der 1 betyr at saken ikke var noe viktig for deg, og 5 betyr at saken var svært viktig)

	Helt uviktig	Ganske uviktig	Verken viktig eller uviktig	Ganske viktig	Svært viktig	
Skatter og avgifter/gebyrer i Longyearbyen	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	16
Vilkårene for det private næringslivet i Longyearbyen	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	17
Spørsmålet om nytt kultur- og allaktivitetshus	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	18
Energiforsyningen i Longyearbyen	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	19
Oppvekstvilkår for barn og unge	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	
Fortetting i sentrum	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	
Mulighetene for rekreasjon og friluftsliv i områdene rundt Longyearbyen	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	
Partiets/listens kontakt mot partier på Stortinget	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	
Organiseringen av Longyearbyen lokalstyre og Bydrift Longyearbyen AS	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	

Hvis io ikke har stemt ved valg til lokalstyret: (Nei spm 7)

10. Det kan være mange grunner til at folk ikke stemmer ved et lokalvalg. Hvilke av følgende grunner hadde betydning for at du ikke stemte ved valget til lokalstyret i Longyearbyen i oktober ? *FLERE SVAR MULIG*)

1	☐ Det er ingen partier/liste som passer mitt syn	20
2	☐ Jeg mangler tillit til politikerne i Longyearbyen lokalstyre	21
3	☐ Jeg er lite interessert i lokalpolitikk	22
4	☐ Jeg vet for lite om lokalpolitikken i Longyearbyen	
5	☐ Jeg er prinsipielt i mot lokalstyreordningen	23
6	☐ Jeg har ganske nylig kommet til Longyearbyen	
7	☐ Jeg har kort perspektiv på oppholdet i Longyearbyen	
8	☐ Jeg hadde ikke anledning/var bortreist	
9	☐ Ingen av disse	

11. Hvilke av følgende informasjonskilder har vært viktige for deg for å få informasjon om politiske saker knyttet til Lokalstyrevalget i år? *(Mulig med flere kryss) LES OPP, FLERE SVAR MULIG*

1	☐ Samtaler med familie, venner og kolleger	
1	☐ Svalbardposten	
1	☐ Partienes valgmateriell/programmer	
1	☐ Samtaler med kandidater til valget	
1	☐ Deltakelse på folkemøter og/eller informasjonsmøter	
1	☐ Deltakelse på folkemøter og/eller informasjonsmøter	

12. Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander om valget og valgkampen i Longyearbyen? (Vi ønsker at du svarer på en skala fra 1 til 5, der 1 betyr at du er helt uenig i påstanden, og 5 betyr at du er helt enig)

	Helt uenig	Ganske uenig	Verken enig eller uenig	Ganske enig	Helt enig	
<p><i>Split half:</i></p> <p>For meg er det først og fremst personene på listen som er viktig, ikke det politiske programmet</p> <p>For meg er det politiske programmet til partiene viktigere enn hvilke personer som står på listen</p>	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	24
Partiene/listene har i liten grad informert om sine standpunkter til viktige lokalpolitiske saker	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	25
Valgkampen kom for sent i gang	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	26
<p><i>Split half:</i></p> <p>I valgkampen har det vært gode debatter om saker som er viktige for Longyearbyen</p> <p>I valgkampen har det vært lite debatt om saker som er viktige for Longyearbyen</p>	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	

Bakgrunnsopplysninger

13. Er du yrkesaktiv? I så fall, i hvilken sektor eller næring er du ansatt i her på Svalbard? LES OPP

- 1 Offentlig virksomhet
- 2 Longyearbyen lokalstyre eller Bydrift Longyearbyen A/S
- 3 Kulldrift, mineralutvinning
- 4 Service, handel, reiseliv
- 5 Transport, kommunikasjon
- 6 Bygg og anlegg
- 7 Forskning, utdanning
- 8 Annen næring
- 9 Ikke yrkesaktiv

27

Opplysninger om kjønn og fødselsår vaskes inn

Vedlegg 2

Intervjuguide Longyearbyen 2008

Spørsmål knyttet til lokalstyreordningen og tilfredsheten med lokaldemokratiet

1. *Hvordan vil du karakterisere innbyggernes holdninger til lokalstyreordningen i Longyearbyen i dag? Har det skjedd endringer i folks holdninger de siste par årene? Evt. hvorfor?*
 - a. *Hvilken betydning har skattesaken fra 2005 i dag?*
 - b. *Spørreundersøkelsen viser noe mindre skepsis nå enn i 2005, særlig blant de som har vært her veldig kort eller veldig lenge. Hvordan kan dette forklares?*
 - c. *De som er forholdsvis mer positive i dag enn i 2005 er særlig ansatte i offentlig virksomhet og bygg/anlegg. Hvorfor?*
 - d. *Tilhengere av Høyre betydelig mer positive i dag enn i 2005 (fra 40% til 61%). Hvorfor?*
2. *Surveyen viser at innbyggerne er litt mer fornøyd med hvordan lokaldemokratiet i Longyearbyen fungerer i dag sammenliknet med 2005. Særlig synes de at lokalstyret tar hensyn til vanlige folk? Hvordan kan dette forklares?*
3. *Hvordan er din tillit til lokalpolitikerne? Synes du de gjør en god jobb? Hva tror du folk flest mener om lokalpolitikerne?*
 - a. *Hvilken betydning har skattesaken fra 2005 i dag?*

4. *Surveyen viser at tilliten til lokalstyret har økt litt, mens tilliten til sysselmannen er noe redusert? Hva tror du kan være årsak til dette bildet?*

Spørsmål knyttet til valgkampen

5. *Hva synes du om valgkampen for valget høsten 2007?*
- a. *Partienes informasjon og valgkamp?*
 - b. *Politiske saker?*
 - c. *Lokalstyrets informasjon?*
 - d. *Arrangementer i valgkampen? Folkemøter?*
 - e. *Svalbardpostens dekning?*
6. *Hvordan opplevde du folks engasjement før valget?*
7. *Deltok du i noen arrangementer i valgkampen? Skulle du ønske at det hadde vært flere arrangementer (eks. folkemøter) i løpet av valgkampen?*
8. *Hvilke saker mener du var de viktigste i valgkampen? For deg/for andre?*
- *Skatter/avgifter*
 - *Vilkårene for næringslivet*
 - *Kulturbus*
 - *Energiforsyning*
 - *Oppvekstvilkår*
 - *Fortetting*
 - *Rekreasjonsmuligheter/friluftsliv*
 - *Kontakt mot partier på Stortinget*
9. *Hva syntes du om Svalbardpostens dekning av valgkampen? Avisens dekning av lokalpolitikken mer generelt?*

Til politikerne/partiene:

10. *Hvilken strategi hadde partiet for valget høsten 2007?*
- f. *Partienes informasjon?*
 - g. *Politiske saker?*
 - h. *Arrangementer i valgkampen?*

i. Svalbardpostens dekning? Leserinnlegg?

11. *Hva betyr lengden på valgperioden? Opplevde lokalstyret stor utskifting av medlemmer de siste to årene? Har det vært stort behov for supplering i løpet av perioden? Evt. Hvorfor?*
12. *Hvordan var erfaringen med rekruttering til lokalpolitiske verv for siste valg? Evt.: hva er årsaken til problemer (evt.: hvorfor er det enklere enn en forventet?). Er valgperioden et problem for rekruttering til lokalpolitiske verv?*

Spørsmål knyttet til valgdeltakelsen

13. *Valgdeltakelsen ved lokalvalget sist høst var relativt lav. Hvorfor? Hvilke grunner hadde du for (ikke) å stemme? Hvilke grunner tror du folk ellers hadde for ikke å stemme ved valget?*

For eksempel:

- a. manglende tillit til lokalpolitikere/lokalstyret/ordningen
- b. manglende/lite engasjerende politiske saker
- c. manglende/lite engasjerende valgkamp
- d. valget til lokalstyret betyr lite, viktige beslutninger skjer andre steder
- e. for liten informasjon (fra partiene, lokalstyret...)
- f. tilfreds/utilfreds med tjenestene
- g. motstand mot lokalstyreordningen
- h. tidspunktet for valget
- i. tilknytningen til lokalsamfunnet
- j. mange er ikke til stede/ute på reise (men mulighetene for forhåndsstemming)

Vedlegg 3

Fordeling av informanter på kjønn, botid og yrkessektor

Kjønn

	Antall	Prosent
Mann	135	63,4
Kvinne	78	36,6
Total	213	100,0

Antall år på Svalbard

	Antall	Prosent
0-1 år	33	15,5
2-5 år	53	24,9
6-10 år	64	30,0
11 år +	63	29,6
Total	213	100,0

Er du yrkesaktiv? I så fall, i hvilken sektor eller næring er du ansatt i her på Svalbard?

	Antall	Prosent
Offentlig virksomhet	21	9,9
Longyearbyen lokalstyre eller Bydrift Longyearbyen A/S	13	6,1
Kulldrift, mineralutvinning	45	21,1
Service, handel, reiseliv	43	20,2
Transport, kommunikasjon	9	4,2
Bygg og anlegg	21	9,9
Forskning, utdanning	20	9,4
Annen næring	32	15,0
Ikke yrkesaktiv	9	4,2
Total	213	100,0

Vedlegg 4

Tabeller

Tabell V.1 *Holdning til lokalstyreordningen, etter yrkessektor. Prosent som sier de er tilhengere.*

	Andel tilhenger av lokalstyreordningen i Longyearbyen		
	2005	2007	Endring 2005-2007
Offentlig virksomhet	42	57	+15
SSD A/S (i 2007: Lokalstyret/Bydrift Longyearbyen	44	39	-5
Kulldrift/mineralutvinning	44	40	-4
Service, handel, reiseliv	40	49	+9
Transport, kommunikasjon	21	44*	+23*
Bygg og anlegg	25	38	+13
Forskning, utdanning	62	70	+8
Annen næring	46	53	+7
Ikke yrkesaktiv	68	56*	-12*
Total	43	49	+6

* Lav N gir usikre resultater

Tabell V.2 *Tillit til ulike organer, etter holdning til lokalstyreordningen i Longyearbyen. Gjennomsnitt, der 0=ingen tillit og 10=svært stor tillit. (N₂₀₀₅=373; N₂₀₀₇=213)*

	Tilhengere av lokalstyreordningen			Motstandere av lokalstyreordningen		
	2005	2007	Endring	2005	2007	Endring
Tillit til Lokalstyret	6,4	6,8	+0,4	4,1	4,0	-0,1
Tillit til Sysselmannen	8,1	7,6	-0,5	7,4	6,7	-0,7
Tillit til SSD/Bydrift Lby	6,2	6,1	-0,1	5,1	4,5	-0,6
Tillit til Stortinget	5,9	5,7	-0,2	5,0	4,1	-0,9

Tabell V.3 *Er personene eller det politiske programmet viktigst? Prosent*

Botid på Svalbard	For meg er det først og fremst personene på listen som er viktig, ikke det politiske programmet			Total
	Helt/ganske uenig	Verken enig/uenig	Helt/ganske enig	
0-1 år	51,5	24,2	24,2	100
2-5 år	26,4	26,4	47,2	100
6-10 år	23,4	21,9	54,7	100
11 år +	30,0	23,3	46,7	100
Total	30,5	23,8	45,7	100
(N=)	(64)	(50)	(96)	(210)

Tabell V.4 *Valgdeltakelse, etter synet på om det har vært gode debatter i valgkampen. Prosent*

	Det har vært gode debatter i valgkampen			Totalt	(N=)
	Helt/ganske uenig	Verken enig el uenig	Helt/ganske enig		
Stemte	71	57	60	65	(130)
Stemte ikke	23	39	33	29	(58)
Husker ikke	6	5	6	6	(11)
Totalt	101	101	99	100	
(N=)	(107)	(44)	(48)		(199)

Tabell V.5 *Valgdeltakelse, etter syn på om det er personene eller programmet som er viktigst ved valget. Prosent*

	Personene, ikke programmet, er viktigst			Totalt	(N=)
	Helt/ganske uenig	Verken enig el uenig	Helt/ganske enig		
Stemte	52	64	71	63	(133)
Stemte ikke	45	28	25	32	(67)
Husker ikke	3	8	4	5	(10)
Totalt	100	100	100	100	
(N=)	(64)	(50)	(96)		(210)